

hikaye

SANDAL SEFASI



Nesat Canan



SANDAL SEFASI

Nevzat Canan

Kırklareli'nde doğdu. (1961) Edirne Lisesi'ni bitirdi. (1978) İlk yazı denemelerine şiir ve mektupla başladı. (1978-1983) Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okurken önceleri sadece şiirle, daha sonra şiirin yanı sıra hikâyeyle ilgilendi. (1983-1987) Fakülteyi bitirdikten sonra, Kütahya Ali Güral Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak atandı ve buradaki vazifesi esnasında hikâye üzerinde yoğunlaştı, bu dönemde ayrıca, çocuklar için piyesler yazdı. (1987-1993)

1993 yılında Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne öğretim görevlisi olarak atandı. Üniversitede çalıştığı dönemde akademik çalışmalarına ağırlık verdi; Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yeni Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans eğitimi gördü; Yeni Türk Edebiyatı ile Türk Dili sahasında muhtelif inceleme ve araştırmalar yaptı. Ancak sanat etkinliklerini hiçbir zaman terk etmedi, üniversitede çalıştığı yıllarda da denemeler yazdı, notlar tuttu, şiirlerini tasnif ve tanzim etti. 2001 yılında üniversiteden ayrılınca edebî çalışmalarına yeniden ağırlık verdi.

Yayımlanmış eseri

Ağlayan Çınarlar Parkı (Hikâye)

SANDAL SEFASI

Nevzat CANAN



SANDAL SEFASI

Copyright © Sütun Yayınları, 2006

Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Kalender YILDIZ

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Cafer Dereli

ISBN
975-9089-25-4

Yayın Numarası
26

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96
Ağustos 2006

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Alayköşkü Cad. No: 12 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Sütun Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.sutunyayinlari.com

İçindekiler

- 9 Sandal sefası
- 11 Elma
- 19 Deli Hüseyin'in silgisi
- 23 Kaybolmuş cennet
- 27 At
- 29 Gerçek namaz kılanlar
- 37 İlân
- 43 Cennet, anaların ayakları altındadır
- 47 Fasulye fobisi
- 53 Sevilip sayılanlar
- 59 Tavuk ziyafeti
- 65 Bir başkadır benim memleketim
- 67 Ayvalıbunarlı Mustafa'dan, "Tepsi de Tepsi Fındıklar" türküsüne tekzip
- 77 Yarısı senin yarısı benim
- 81 Allah'ın yaptığı ayaklar
- 83 Cimri ablamın kayısı suyu
- 89 İki paket cips
- 95 Sinek

Mehmet Akif Bolhocalıođlu'na...

Sandal sefası

Adam ve kadın, sandal sefası yapanlara imrendiler, masmavi sularda huzurlu ve mutlu bir şekilde kürek çeken, güneşli ve berrak gökyüzünün altında en eski ataları kadar asude görünen bu insanların arasına katıldılar. Şimdi altlarındaki kayıkla hafif dakalı sulardaki büyüleyici tablonun içinde kendileri de vardı.

Kayığın su yüzeyinde mucizevî bir şekilde duruşu, ne zaman ve hangi şiddetle geleceği belli olmayan dalgalarla kol kuvveti arasındaki mücadele; güçlü güneş ışıklarının sulardaki yansımaları ve sonsuzluk duygusu; zayıf bir ihtimal olmasına rağmen kayığın alabora olma ihtimalinin verdiği tedirginlik kıyıda hissedilmesi mümkün olmayan şeylerdi. Fakat bütün bu yoğun duygular on dakika kadar sürdü. Bir süre sonra alışmış, kayığın batmayacağını anlamışlardı. Tedirginlikleri bitince içlerindeki olağanüstü hisler de kaybolmuştu. Zaten kayıkta, kıyıda imrendikleri güzellikleri bulamamışlardı. Geniş denizde iki yolcusuyla küçülerek giden bir sandalın; mavi deniz, masmavi gökyüzü ve pırıl pırıl bir güneş altında oluşturduğu manzara büyüleyiciydi ama o manzaranın bir parçası olmak çok büyük bir şey değildi. Adam, içinde bulunduğu durumu şöyle analiz etti; çiçek açmış bir ağaç güzel fakat o ağaçta herhangi bir çiçek olmanın bir anlamı yok.

Çarpan, çırpanan dalgalar; inanılmaz büyüklükteki su kütlesi, sonsuzluk duygusu, güneş, temiz hava, denizin serin

rüzgârı, yumuşacık suyun kaldırdığı kayak, ilkel bir hayat lezzeti veren kürek çekmeler... Bütün bunlar, güzellikleri ancak çok kısa bir süre hissedilebilen şeylerdi. En güzel kokuların birkaç dakika sonra fark edilemez oluşu gibi, kayıktaki çift de içinde buldukları güzelliklere karşı birdenbire köreldiklerini, duyarsızlaştıklarını hissediyordu.

Şimdi kayığın tahta oturaklarının üzerinde kürek mahkûmlarına dönmüş, arka kısmındaki kalın eski ipten, kaba tahtalardan rahatsızlık duymaya başlamışlardı. Kendisini yutmaya çalışan canavarın ağzında akrobatik hareketler yapan kayığın bir cıva gibi elde tutulmazlığı bile artık onları heyecanlandırmıyordu.

Sandalı bir saatliğine kiralamışlardı daha yarım saatleri vardı. Yeterince açılmış olduklarını düşünen adam kürekleri bıraktı. Zaten biraz yorulmuştu. Bir beşik gibi sallanan kayığı kendi haline terk ederek suya, kıyıya, havaya, güneşe bakarken kalabalık bir cemaatin taşıdığı bir tabutun içinde dalga dalga götürülüyor gibi hissettiler.

Sürelerinin sonuna yaklaşan çift, denizde aradıklarını bulamadıkları hâlde, ömrün sonuna yaklaşmanın verdiği sızının benzeri bir duyguyla sahile yöneldiler. Karadaki insanların imrenerek baktıkları yerden onlar, hemen hemen hiç konuşmadan dönüyorlardı.

Şimdi yine karanın kıyısında idiler. Kıyıya yaklaştıkça sesler; gitgide belirli konuşmalara, bağırışlara, kahkahalara ayrıştılar.

İndikleri kayığın, bağlanmasına bile gerek kalmamış, kayak hemen bir başka çift tarafından kiralanmıştı. Kayığın yeni kiracıları genç bir çiftti ve daha şimdiden, yirmi otuz metre kadar açılmışlardı. Adam ve kadın, bu yeni çifti bir an, son yolculuklarına çıkmış tasavvur ettiler ve gitgide küçülen görüntülerine üzüldüler. Şimdi kendileri için hiçbir cazibesi kalmamış olan kıyı, kayıktakiler için müthiş bir manzaraydı...

Elma

Bademlik Mahallesi imamı Kasım Efendi, görev yaptığı küçük kentin sözü en tesirli imam-hatibiydi. Tok sesliydi, hoş bir sedası ve çok güzel bir makamı vardı. Zekâca da akranlarına ve meslektaşlarına faikti.

Fevkalâde bir konuşma kabiliyetiyle yaratılmış olan Kasım Efendi'nin çok düzgün bir telâffuzu vardı. Edası tabîi ve samimîydi. Sadece bilgili değil, ihlâslıydı da. Çarpıcı yorumları, dosdoğru hükümleri ve özgün öyküleriyle mahallesinin ve cemaatinin gönlünde taht kurmuştu. Kendisini şehrin bir ucundan dinlemeye gelenler olurdu.

Seciye ve ahlâk bakımından apayrı bir mümtaziyeti olan ve dinleyenleri derin bir şekilde etkileyen bu seçkin din adamına kaç defa, şehrin merkez camiinin baş imamlığı teklif edildiyse de o, bunu kabul etmedi. Beni hocamdan ayırmayın, dedi. Kasım Efendi'nin hocam dediği kişi, Bademlik Mahallesinde yaşayan ve evinin yakınında bulunan bir Kur'an kursunda gönüllü hizmet veren aksakallı bir zat-ı muhteremdi. Bu seçkin insan, aynı zamanda bir talebe yurdu olan kursun en üst katındaki geniş salonda, yıllardır muhtelif dinler üzerine ihtisas yapıyordu. Kasım Efendi, hiçbir resmî unvanı bulunmayan bu yaşlı din adamının hem mütevazı bir talebesi hem de baş asistanıydı. Fakat bu baş asistan, bir gece televizyona daldı ve yatağına bayağı geç bir

vakitte girdi, yatakta da epeyce dönüp durdu, bir saatten fazla bir zaman uyku tutmadı. Mutadında yaşadığı bu küçük sapma, iç dünyasında öyle ciddi bir sarsıntı meydana getirdi ki sabah namazına, bir iki saatlik kalitesiz bir uykudan sonra istemeye istemeye kalktı ve en huzurlu zamanı olan namaz esnasında da kendisini hiç iyi hissetmedi. Camiden çıkarken içine; bundan sonra bütün işlerinin ters gideceğine dair bir vehim düşmüştü.

Kasım Efendi kendisini ne kadar zorlasa da bir türlü huşu içinde kılamadığı bu sabah namazından dönerken takdirin kim bilir hangi hikmetinin bir icabı olarak, önüne bir elma çıktı fakat feraseti bağlanan Kasım Efendi, bu elmanın, önüne takdirin bir icabı olarak değil de ağaçtan düşerek çıkmış olduğunu zannetti. Bir elma, kendisini çeken bir kuvvet olmadan elbette düşmezdi, hiçbir şey izinsiz olmazdı, fakat Kasım Efendi bunu düşünmedi, sadece, elmanın nereye düşmüş olduğuna dikkat etti: Elma, ne yolda ne de bahçedeydi, yolun kenarındaki alçacık duvarın üzerindeydi.

Bahçenin içine düşmüş olsa elmayı almak Kasım Efendi'nin aklından bile geçmezdi. Eğer elma kaldırımın üzerine düşmüş olsa, çok temiz bir yere düşmüş olmadığı için Kasım Efendi, yine ilgilenmezdi. Fakat elma bahçenin ne içinde, ne dışındaydı; tam sınırdaki tertemiz duvarın üzerindeydi.

Kasım Efendi, hızlı bir zihinsel işlemle, duvarın, bahçenin dışı sayılmasının daha isabetli bir yorum olacağı neticesine vardı. Akabinde de düşüşünde bir yanı ezilip hafifçe suyu çıkmış olan bu meyveyi alıp yemeye karar verdi. Günün o en ıssız vaktinde herhangi bir kişi tarafından görülmesi ihtimalinin çok zayıf olduğunu biliyordu. Yalnız, işin bir de uhrevî veçhesi vardı. Yani caiz miydi, değil miydi? Fakat bu sabah, bu, pek büyük bir mesele gibi gelmedi Kasım Efendi'ye çünkü hayli lezzetli görünen iri meyveyi daha duvarın üzerinden alma kararını

verirken içi gerekli fetvayı hazırlamıştı bile: “Nasıl olsa kuşlar, böcekler bu tazecik elmayı birazdan ziyan edecekler, onun kâinatın gözbebeği olan insanlardan biri tarafından değerlendirilmesi hiç şüphesiz, akılcı da dince de daha uygun bir seçim.”

Yol son derece sakindi. Kasım Efendi yine de kendisini hiç kimsenin görmediğinden emin olmak istedi. Bundan dolayı, duvarın üzerindeki meyveyi almadan evvel, sağına soluna bir daha baktı. Böcek ve ot arayan birkaç tavuktan başka etrafta tek bir canlı bile yoktu. Çekinilecek hiçbir şey olmadığını gören Kasım Efendi, seri bir hareketle, elmayı duvarın üzerinden aldı. Fakat kötülöklere o kadar yabancıydı ki yüzü buna rağmen kıpkırmızı kesildi.

Kasım Efendi, yoluna devam ederken biraz da vereceği psikolojik rahatlıktan yararlanmak gayesiyle, elmanın üzerindeki tozu eliyle siliyordu. İyice olgunlaşmış olan meyvenin duvara çarpınca ezilen kısmından daha şimdiden birkaç karıncanın girmiş olduğunu gördü, kuvvetlice üfleyerek karıncaları düşürdü. Sonra da her abdest öncesinde misvakladığı güçlü ve bembeyaz dişleriyle o iri sarı elmadan büyük bir parça kopardı. Gecenin ayazında buz gibi olmuş elmanın son derece hafif ve hoş bir kokusu vardı. Hem sulu, hem lezzetli, hem de kütür kütürdü. Fakat Kasım Efendi, bu lezzetli elmayı yerken kalben pek rahat değildi. İçinde, yanlış bir iş yapmış olmanın sıkıntısı vardı. Meyvenin son kısmını yerken aklına, hocasının: “Yapmadan önce sağına soluna bakındığın iş, asla hayırlı bir iş değildir.” deyişi geldi. O zaman, yaptığının yanlış olduğundan emin oldu ve belli belirsiz bir nedamet duydu. Yapmaması gereken bir şey yapmıştı.

Kasım Efendi, can sıkıcı bu mesele üzerinde çok fazla durmak istemedi. Nasıl olsa olan olmuştu, artık üstünde durmak istememesine rağmen içinde kötü bir his vardı... Nitekim eve girdiği zaman bütün duygularının ve bütün iç karışıklığının

da kendisiyle birlikte içeriye girdiğini, hiçbirinin dışarıda kalmadığını çok iyi hissedebiliyordu. Dahası, eşi de kendisine sorgu dolu gözlerle bakıyordu. Kasım Efendi, huzursuzluğunun başkaları tarafından hissedilmesinden hiç hoşlanmadı. Buna rağmen, iyimser olmaya çalıştı. Uyursam bütün bunlar geçer diyerek yatağına uzandı. Tüm bu olup bitenlerin baş müsebbibinin, gece yeterince uyuyamaması olduğunu düşünüyordu. Yatakta beş on dakika uzanınca biraz sakinleşti. Eşine seslendi: “Hayriye” dedi, “Bak bugün Cuma. Uyursam, beni en geç saat onda kaldır.”

Kasım Efendi, kuşluk vaktini uykuyla geçirip kâfi derecede dinlendiği hâlde cuma namazı hiç hoş geçmedi. Ne vaaz oldu, ne hutbesi hutbeye benzedi. Cemaati esnedi durdu. Kendisine en ziyade sempati duyan kimselerin bile yüzüne, hocaya ne olmuş böyle, diyen nazarlarla baktıklarını gördü. Makamı da inanılmaz derecede, bozulmuştu. Sesini yükselterek bu durumu belli etmemeye çalışması da hiçbir işe yaramadı...

Kasım Efendi, işin iyice çığırından çıkmaması için cumadan sonra eve uğramadan, doğruca Kur'an kursuna gitti. Oradaki bütün görevlileri ve hocaları tanıdığı hâlde hiçbir yerde oyalanmadan hemen en üst kattaki büyük salona yöneldi.

Kasım Efendi, Kur'an kursunun mescidi olarak da kullanılan ve cuma imamlığını ekseriya hocasının yaptığı büyük salona doğru merdivenleri düşünceli düşünceli çıkarken, sabahdan beri her saniye ruhunu biraz daha istilâ eden huzursuzluğunun şimdi daha da artmış olduğunu, ritmi iyice bozulan kalbinden anladı. Hocasına ne diyeceğini, ondan nasıl bir yardım talep edeceğini bile bilmiyordu.

Üst kattaki büyük salona girdiğinde, Kasım Efendi, hocasını, meyve fidanlarıyla dolu arka bahçeyi seyrederken buldu. Cübbesi hâlâ sırtındaydı. Her zamanki gibi derin ve durgun-

du. Kasım Efendi onun huzuruna ve şahsiyetine bir daha imrendi. Dirayetli, sakin ve istikrarlıydı. Canının istediği çağda yaşıyordu. Selâm verdi. Hoca, sesinden, yalnız gelenin kim olduğunu değil, hangi ruh hâlinde olduğunu da bildi ve selâmını o tonda aldı:

– Aleykümselâm.

O zaman Kasım Efendi'nin zihninden, hocası tarafından da bir suçlu olarak görülmeye başlandığı endişesi geçti. Fakat hemen akabinde ıslıl ıslıl yüzüyle hocası kendisine döndü:

– Hoş geldin Kasım Efendi.

Ne çehresinde şüphe ne gözlerinde tecessüs, ne de bakışlarında soru vardı. Nurulu yüzü, tertemiz yüreğinden başka hiçbir şeyi yansıtmıyordu. Bunu fark ettiğinde, Kasım Efendi'nin, hocasına karşı hürmet ve muhabbeti bir kat daha arttı. Sanki birdenbire göğsü genişleyip kalbindeki sıkıntı hafiflemişti. Kıyam hatları şeritler hâlinde dümdüz uzanan uçuk yeşil halının üzerinde ayak izleri çıkan üstadını, bir çocuk gibi adım adım takip etti. Büyük salonun giriş kapısına yakın kısmındaki koltuk ve sehparlarla tefriş edilmiş lobilerden birine girdiklerinde Kasım Efendi, oturma yer ve pozisyonunu hocasının seçmesini istediği için üstadı oturana kadar bekledi. Hoca, mutaz ziyaret vakitlerine uymayan bu beklenmedik gelişinden Kasım Efendi'nin söyleyecek mühim şeyleri olduğunu tahmin ettiği için, ona oturduğu koltuğun tam karşısını gösterdi:

– Gel bakalım Kasımcığım, gel benim iki gözüm dedi, otur şuraya.

Bu beklenmedik iltifat ve hoşgörü, Kasım Efendi'yi iyice rahatlattı. Dar insanların kendisinin suçlu ve huzursuz çehresini görür görmez nasıl daraldıklarını, bir derya gibi sınırı görünmeyen hocasının ise insanların kırıyla bulanıklaşmadığını, başkasının günahlarıyla kendi arılığından hiçbir şey kaybetmediğini

gördü ve ferahladı. Engin olduğu için suçlayacağına affediyor, herkesi ve yaratılmış olan her şeyi sevdiği için, hâl diliyle etrafına huzur ve emniyet telkin ediyordu. Bu durumda Kasım Efendi, konuşmasını plânlamaya lüzum görmedi ve lâfî hiç dolandırmadan, ne söylemesi gerekiyorsa öylece söylemeye karar verdi. “Hocam” dedi. “Bana bir hâl oldu, yüzümün kaymağı kurudu, sesimin cilası uçtu, içimdeki heves birdenbire söndü. Ne sözümde tesir kaldı, ne içimde huzur. Daha düne kadar vaaz u nasihatlerimi şevkle dinleyen insanlar, şu mübarek cuma gününde beni isteksizce dinlediler. Dengemi korumaya ne kadar uğraştıysam da ruhuma söz geçiremedim. Gönlüm tozlandı, saçlarım soldu. Sanki görünmez bir güç yüreğimin üzerine bir pençe atıp onun gemlerini eline geçirdi ve hızlanması için kalbimi ha bire kırbaçladı. Bu hâl sabahtan beri devam ediyor. Sanki etrafımdaki insanların hepsine sıkıntı yayıyorum. Önceden bana bakan ve beni görenler huzur ve iştihak buluyorken bu gün hepsinin çehresi bulanıyor sanki benden onlara doğru manevî bir kir akıyor. Öyle zannediyorum ki zihnimden yayınlanan olumsuz frekanslar, dünyanın öteki ucuna kadar huzursuzluk taşımaktadır ve âlemin yeniden ferahlaması için ruhumun dünyadan çıkması, bedenimin toprağın altına girmesi gerekmektedir.”

Kasım Efendi'nin bu içten ve uzun konuşması süresince hocanın yüzü hemen hiç değişmedi. Sadece duruşuyla konuştu. Çünkü o, eğitim dairesine girenleri daha ziyade, bilinçli susuşlar ve cesur bakışlarla geliştiriyordu. Çehresi yalnızca anlık hislerini değil, umumî kanaatlerini ve sözleriyle tutumlarının nedenlerini de daima gizliyordu. Yine de Kasım Efendi, hocasının da bugün kendisine farklı bir gözle baktığını hissetti. Hatta farklı gözle bakılmanın ne demek olduğunu Kasım Efendi açıkça analiz edebilmeye hayatında, ilk defa orada muktedir oldu. Ana bakışında kullandığı gözüyle değil, hocası, bugün kendisini öteki gözünün dikkatiyle ve seyrek kırpışlarla izlemişti.

Kasım Efendi, sözünü noktaladığı hâlde hocasının önüne baktığını ve konuşmadığını görünce durumunu biraz daha açıkça anlatmaya çalıştı:

– Hocam, bilgilerimi unutmuş olmadığım hâlde, dinleyicilerimin tümü, bugün kendilerine verebilecek hiçbir iyi şeyim olmadığını aynı anda gördüler. Bu hâl beni öyle şaşırttı ki aklımı yitireceğim diye korktum.

Kasım Efendi'nin bütün konuşması süresince meşe kaplama sehpanın çizgi çizgi desenlerini izleyen Hoca, yine başını hiç kaldırmadan:

– Bütün bunlar sebepsiz olmaz Kasım Efendi, dedi. Hepsinin bir başlangıcı vardır ve onu sen biliyorsundur. Durumu meydana getiren sebepler bilinmeden nasıl hüküm verilebilir, yarım yamalak malumatla sana kim nasıl yol gösterebilir?

Kasım Efendi, elmadan bahsetmeyi basit ve ikisini birden küçültücü buluyordu. Olayın, televizyona dalmayla başlayan ilk kısmını ise özel alan kabul ettiğinden hiç mi hiç, açmak niyetinde değildi. İlkin biraz duraksadı. Sağa sola döndü, bakışları geniş salonda bir müddet avarace gezindi. Üstadın gözleri sehpanın desenlerinden hiç ayrılmamıştı. O sükût içinde sükûnu bulan Kasım Efendi, sonuçları önemli olan hiçbir şeyin önemsiz kabul edilemeyeceğini düşündü ve televizyona dalma gaffetiyle başlayan hadiseler silsilesini bir çırpıda hocasına nakletti. O vakit hocası:

– Sen her bir şeyi biliyorsun be Kasım Molla, dedi.

Kasım Efendi düşünmeye başladı. Hoca da uzun uzun sustu ve neden sonra:

– Üzülme Kasım Efendi, dedi. Bunun böyle olması da hayırlıdır. Allah, dininin temiz insanlar yetiştirmesini ve onun sadece temiz insanlar vasıtasıyla tebliğ edilmesini murat etti ve hiç kimsenin o temiz suyu kirli kaplardan içmemesini sağladı.

Deli Hüseyin'in silgisi

Bazı akşamlar yazı yazmak için evime yakın bir lokale giderim. Oraya gittiğim zaman lokal işletmecisinin oğlu Deli Hüseyin orada ise mutlaka yanıma gelir; benimle, yazdıklarımınla, kalemimle, silgimle, kâğıtlarımla ilgilenir.

Hüseyin bu akşam da lokalde beni görünce hemen yanıma geldi. Defteri ve kalemi de var bu gün. Ama silgisi yok. Silgisi olmadığı için de dikkati hemen benim silgime kaydı. Yanıma oturup yazmaya başladı, kalemi ile yazdı benim silgi ile sildi; yazdı sildi, yazdı sildi... Aslında yazdı demem yanlış. Çünkü Hüseyin, okuma yazma bilmiyor. Sadece bir şeyler çizip karalıyor. Fakat bütün bunları, yazıları ve çizgileri silip yok etmekten çok hoşlandığı çok açık. Çiziyor, karalıyor, siliyor; çiziyor, karalıyor, siliyor... Defterden başka bir sayfa açıyor, aynı şeyleri orada da yapıyor.

Hüseyin'e bu silme sevdası galiba benden geçti. Çünkü ben bütün hikâyelerimi kurşun kalemle yazıyor ve yazdıklarımı ikide bir düzeltip değiştiriyorum. Hatta düzeltip değiştiriyorum diye yazarken bile silgimi iki defa kullanmak zorunda kaldım. Önce, düzeltip değiştiriyorum, diye yazmıştım. Onu silip, değiştirip düzeltiyorum, dedim. Bunun nedeni, düzeltmenin değiştirerek gerçekleştirildiğini düşünmemdi. Fakat sonra ilk yazdığım biçime döndüm. Her neyse, konuyu dağıt-

mayayım. Deli Hüseyin, silgiye onca rağbetimde bir hikmet olduğunu düşündüğü için olsa gerek masamdaki silgiyi alıp duruyor. Ben de ikide bir kendisinden silgi istemek mecburiyetinde kalmamak için daha yavaş ve daha dikkatli yazıyor ve düzeltme yapmam gereken kelimelerin üzerini çiziyorum.

Bu akşam, Deli Hüseyin, silgiyi kesinlikle benden daha fazla kullanıyor. Defterine çizgiler çiziyor, sonra siliyor. Ardından gülümsüyor ve silgiyi kokluyor. Sonra da bana: “Bu silgiyi nerden aldın?” diye soruyor. “Kırtasiyeden” diyorum. “Ben de alabilir miyim?” diyor. “Tabi.” “Nasıl isteyeceğim peki?” “Silgi” diyeceksin, “Yumuşak silgi, en iyisinden...”

Hüseyin: “Sen bu dediklerini bir kâğıda yaz.” diyor. “Tamam.” deyince hemen kalkıyor, çay ocağına gidip kesme şeker kutusunun sert kartonundan bir parçayla dönüyor. “Aha buna yaz.” Büyük harflerle kartonun üzerine: “Yumuşak silgi, büyük ve en iyisinden.” yazıyorum.

Silgi, Hüseyin’e neden bu kadar değerli ve ilginç görünüyor diye düşünüyorum. Hatalarımızı silebilmemiz, yazdıklarımızdan vazgeçebilmemiz ve silgi sayesinde en güzel ifadeyi bulabilmemiz elbette son derece dikkate değer bir durum fakat okuryazar bile olmayan Hüseyin’in bunu fark etmesi nasıl beklenebilir. Otuz altı yaşında olduğu hâlde zekâsı beş altı yaşındaki çocukların düzeyinde kalmış olan “Deli Hüseyin” muhteşem eserlerin kaleminden çok silgi sayesinde meydana getirildiğini elbette düşünemez.

Lokal kalabalıklaştığı için Fehmi Abi, masalara çay yetiştirmekte güçlük çekmeye başlıyor ve Hüseyin’i yanına çağırıyor. Hüseyin, silgiyi masaya bırakıp ocağa gidiyor. Ben de dikkatim defalarca bölündüğü için insicamı kaybolmuş yazımı okumaya ve düzeltmeye başlıyorum. Silgi yine elimde. Birinin onu benden yeniden alabileceği vehmiyle küçük

okul gereçlerini herkesten kıskanan önlüklü öğrenciler gibi silgimi avucumda sıkı sıkı tutuyor ve ta ilk mektepte kalmış olan eski takıntılarımın bu gecedен sonra bende nüksedeceği endişesini duyuyorum.

Gerçekten de tuhaf bir şekilde, silgi bana birdenbire kutsal bir nesne gibi görünmeye başlıyor. Televizyonun kapatma düğmesinin televizyondan daha büyük bir icat olması gibi silginin de kalemden daha üstün bir buluş olabileceğini anlıyor ve bu iki büyük icadın ikisinden de ne yazık ki yeterince yararlanılamadığını düşünerek üzülüyorum.

Böyle esef verici şeyler düşünmeye başlayınca Deli Hüseyin'in yaptığı gibi silgiyi koklamaya başlıyor ve küçük küçük nefeslerle onun hafif ve hoş kokusunu içime çekiyorum. Bu kimyasal kokuların sağlığa zararlı olduklarını hatırlayıp öyle yapmaktan derhâl vazgeçerken silgimden nefesler çekişim esnasında gerçekte kendimi kokladığımı, kendi silme kabiliyetimi takdis ettiğimi düşünüyorum. Fakat yine de acayip bir şey yapmış olduğumu biliyorum. Bundan dolayı, göz ucuyla izleniyor olabileceğim korkusuyla birden etrafıma bakıyorum. Lokalin her zamanki âleminde olduğunu görüp rahatlıyorum. Zaten en köşedeki masadayım. Hem, yaptığım davranış gerçekte pek de acayip değil. Çünkü o, benim son derece tabii olarak meydana gelen doğal şükran hissim. Çünkü silme yeteneğimiz kesinlikle mukaddes ve muhteşem bir kabiliyet. Silmek, yanlışlarımızı fark etmek ve pişmanlık duyup onlardan vazgeçmekten başka bir şey değil. Tövbe etmek ne demekse, silmek o demek. İnsanın nedamet duyup yanlışlarını düzeltmesinden ve daima en iyi ve en güzel tutum ve davranışlara erişmeye çalışmasından daha yüce bir özelliği olamayacağı gibi, bir yazarın da, silgisini kullanarak eserlerini tüm yanlışlardan ve tüm lüzumsuzluk-

lardan arındırmaya çalışmasından daha üstün bir kabiliyeti kesinlikle olamaz.

Bu akşam, bu loş ışıklı lokalde, tamamen yumuşak yüz-lülüğüm sebebiyle, şimdiye kadar hep alelâde bir nesne olarak gördüğüm silgi üzerinde ilk defa bu denli etraflıca düşünmüş olduğum için silgiyi daha da iyi kullanmaya başladığımı hissediyorum. Neden sonra Hüseyin, yeniden masama geliyor. İki tane çay getirmiş. "Hocam, bunlar benden." diyor.

Özel çaylarımızı içerken Hüseyin'le sohbete dalıyoruz. Konuşan genellikle o oluyor. Ben, dinliyorum. Bazen bir şeyler soruyorum. Hüseyin bir ara, en çok çocuklara kızdığını söylüyor. 'Neden?' diyorum. Bana: 'Deli Hüseyin!' diye bağırıyorlar, diyor. Sonra yine silgiyi eline alıyor. Ben masadan birkaç dakikalığına ayrılmış olsam, Hüseyin'in bu gece yazdığım her şeyi silebileceğini düşünüp ürküyorum. Çünkü biliyorum ki yazmasını bilmeyenler içinde de silme işleminde mahir olanlar çoktur...

Eve döndüğümde on bir yaşındaki oğluma, Hüseyin'in silgi merakını anlatıyorum. Oğlum, anlattıklarımı ilgiyle ve gülümseyerek dinliyor. Okumayı öğrenmesi için yazdığım cümleleri ezbere okuduğu için: "Çay içtim." yazan kâğıdı: "Eve gittim." "Eve gittim." yazan kâğıdı: "Çay içtim." diye okuduğunu anlatıyorum. Furkan kıkır kıkır gülüyor. Ertesi gün, oğlum okuldan döndüğünde, bana yepyeni bir silgi uzatıyor. "Bu ne?" diye soruyorum. Harçlığıyla almış. "Bu akşam lokale gidersen onu Hüseyin'e verirsin." diyor.

Kaybolmuş cennet

Bu sabah, annemin, kardeşime almış olduğu masal kitaplarına şöyle bir bakayım derken daldım gittim. Rengârenk resimlerle dolu bu kitapçıklar, hâlâ ne kadar sevimliydi-ler. Birdenbire kendimi onların ve çocukluğumun içinde buldum. Daldıkça, büyümemle artan duyarsızlıklarımın, sonu gelmeyen günlük uğraşlardan sıyrıldım; kendimi, yazmanın ve düşünmenin en hür örneği olan masalların içinde kaybedip varlığımdan uzaklaştım. Büyüdükçe anlamadan mahrum kaldığım bu koca koca harfli, devli, cüceli, bol resimli yazılara kendimi öylesine kaptırdım ki ‘Eskici’ hikâyesindeki çocuk gibi çoktandır yaşadığım yabancı diyarı unutup koparıldığım mükemmel âlemin içine döndüm ve masal çağımın benim ana vatanım, belki de kaybolmuş cennetim olduğunu gördüm.

Önümdeki sayfelerin birini boydan boya kaplayan tuhaf bir resmi çözümlerdim. Bu şekiller sanki bizimkinden farklı bir dile, bizimkinden ayrı bir dünyaya sahip insanlar için yapılmıştı. Bundan dolayı, akla gelebilecek her renk kullanılarak, şekiller ve düşünceler masallaştırılmıştı. Çocuklar, bizimle yaşadıkları hâlde başka türlü bir sanatları, bizimkinden farklı bir edebiyatları vardı. Bu edebiyat; zararsız korkularla, sınırsız hayallerle, abartılarla ve mutlu sonlarla doluydu; çocukların tasavvurları ‘doğru’ ve ‘gerçek’ diye adlandırılan şeylerle sınırlı değildi.

Bütün masal ve hikâye kitapları, çok şey bilmemenin ve büyük şeyler aramamanın rahatlığıyla okunuyorlardı. Fakat kâğıtlarda rüyalar görülen bu dönem ancak birkaç yıl sürüyordu. Çünkü küçük okuyucular, daha on yaşına gelmeden masallardan, maceralarla dolu hikâyelerden lezzet alamaz oluyorlardı. Çünkü gerçek ve önemli denen şeylerle uğraşmaya başlayıp bozuluyorlardı. Anlamadan değişenler, şimdi yegâne gerçek zannettikleri ve her şeyden önemli buldukları bu yeni şeylerin önceden kendilerine neden önemsiz göründüğünü pek düşünmüyorlardı. Bunu düşünenler de eski hâllerinin tuhaf olduğu sonucuna varıyorlardı. Böylece hiçbir, çocukluk cennetinden kovulmuş olduklarını fark edemiyorlardı.

Gökyüzünün nerede başlayıp nerede bittiği belirsiz olan bu resimde dağlar, ağaçlar, dere, çiçekler... her şey vardı. Ben, hiçbir şey aramadan bu resme baktıkça, bir zamanlar şırıltısının kenarında yemyeşil çimenlere kurulup çevresindeki ağaçların gölgelerinde arada bir piknik yaptığımız dereyi de böyle güzel ve akıllı olarak gördüğümü hatırladım. Çünkü gerçekte her şeyin; varlığından, güzelliğinden ve görevinden haberi vardı. Bütün hürlüğüne, akla aykırılığına ve tuhaf-lıklarına rağmen, bu resimdeki hiçbir şey hissiz ve gereksiz değildi. Çünkü çocukluk felsefesinin tek bir maddesi vardı: Bir şey görünebiliyorsa gerekli ve anlamlıdır. Fakat gittikçe daha yüksek dozda uyuşturucu almaya mahkûm eroinman-lara benzeyen yetişkinler, yaşamaktan daha olağanüstü bir şey varmış gibi, hep daha olağanüstü şeyler arıyorlardı. Her şeyin çok güzel olduğunu bilmediklerinden, olduklarıyla ve olanla yetinmiyorlardı; onlar, bozulmuş gözlerinin önüne birer gözlük takacakları yerde, gitgide daha büyük harfli kitaplar arayan garip kimselere benziyorlardı. Hâlbuki masal kitapları onlara, bozuk olup olmadıklarını gösteriyor, sağlık-

lılığın ölçüsünü veriyorlardı. Bu ölçü son derece basitti: Her şeyi olduğu gibi görebilmek, olan her şeyin güzel olduğunu fark edebilmek ve her şeyden, fakat bilhassa küçük şeylerden de zevk duyabilmek, onlardan lezzet alabilmek.

Bir düşü ebedileştiren bu resimde, tıpkı çinilerde olduğu gibi, oraya alınışını renklerine borçlu olan bir tavus kuşu da vardı ama, onun ne masalla, ne de resimle tam bir ilgisi vardı. Boynunu uzatıp çiçekleri koklayan ve rengârenk bir gelinlik giymiş olan bu tavuk, rüyanın kâğıttaki hürriyetinden başka bir şey değildi. Çünkü sanat ve rüyalar bizim kaybettiklerimizin ve aradıklarımızın sembolleriydiler.

Bu resimde, modern insanın ürünü olan eşyalar ve gerçeğe uygun hiçbir şey yoktu. Çünkü, çocukluk cennetinden kovulup bir yetişkin olmuş her yeni insan, sanki bambaşka bir varlık hâline geliyor ve onun elinin değdiği her yerde disiplin ve mücadele başlıyor; hayâl ve hürriyet böylece akla yeniliyordu ve aklın yaptıkları, masallara ancak değiştirilerek ve yalnızca masala uygun yanları seçilerek alınabiliyordu.

Resimdeki manzaradan ayrılıp odamın penceresine doğru yürürken içim çocukça hislerle dolmuştu. Gökyüzünü rengârenk, uzaktaki tepeleri çiçekler, ağaçlar ve kuşlarla süslü, dopdolu ve hareketli göreceğimi umuyordum. Ne yazık ki pencereden gördüğüm şey; o her günkü gri görüntüydü. Beton yığınları, ardı arkası kesilmeyen ulaşım araçları, önemli şeyler için bir yerlere koşuşturan sayısız insan, şehrin kirli havası ve ileride uzayıp giden kıraç arazi...

Ben, dünyadaki bütün güzelliklerin çocuklar için doldurulmuş kâğıtlarda ve resimlerde kaldığı bir zamanda doğdum. Bana öyle geliyor ki o masallar ve resimler, bozduğumuz dünyanın eski hâli ve ona yeniden kazandırmayı düşlediğimiz biçimin plânları ve aradığımız cennetin rüyalarıydılar.

Dünyanın bir zamanlar, bu masal kitaplarındaki resimler kadar güzel olduğu, büyüklerin kitaplarında da yazılıdır. Fakat dünya bir cennet iken de büyükler, tabiatı bir çocuk hayranlığıyla görememişlerdi. Eldeki hazinenin dibi görününceye kadar, onlar, en zengin ormanları bile sıkıcı, tekdüze ve tehlikeli bir yeşillik olarak görmüşlerdi. Bugünkü gri ve sevimsiz manzaralar işte böyle doğdu. İnsanlık, içinde doğduğu cenneti yok ederek yitirdi.

Gerçekte dünya, hepimizin kaybedilmiş cennetidir, fakat her yeni hâlimize çabucak alıştığımızdan, bir cennetten kovulduğumuzun farkında değiliz. Her an bir şeyler kaybediyoruz ve bunları hangi sırayla kaybettiğimizi bile bilenimiz yok. Eğer masal kitaplarını okumaya devam etseydik, ilk kovulduğumuz cennetin çocukluğumuz olduğunu keşfedebilir, çocukluğumuzu koruyamadığımız için dünyayı koruyamadığımızı sezebilir; güzellikleri ancak koruyabildiğimiz çocuk taraflarımızla hissedebildiğimizi anlayabilir; iş, zevk ve paranın şeytan üçgeninde boğulmaktan ancak çocukluk simitlerimize tutunarak kurtulabileceğimizi anlardık.

Bütün bunları düşündükten sonra pencerenin önünden ayrılıp kardeşimin masal kitaplarına döndüm. Anlamıştım ki bu masal kitapları okudukça, pencerelere hücum eden gri manzara bir gün hakikaten renklenecek ve dünya bir masal resmi kadar güzelleşecek ve kaybedilmiş cennet bulunacaktı.

At

Kütahya Ulu Camii'nin suyu hiç kesilmeyen, muslukları kapanmaz şadırvanındaki taburelerden birine abdest almak üzere oturdum. Ceketimi, ayakkabılarımı, çoraplarımı çıkardım ve buz gibi suya elimi uzatmaktayken durup yan taraftaki uzun, tahta oturağın bana en uzak kenarında bir at arabası ve onun çevresinde hâsılat sayan sebze satıcılarını fark ettim. Vakit akşamla yatsı arasıydı. Arabalı satıcılar üç kişiydi. On beş-on altı yaşlarında olan en küçükleri, şadırvanın oluklu yalağından, plastik bir kovayla aldığı suyu; tek atlı, yeni, küçük at arabasının tekerleklerine döküyor, diğer ikisi ise kazançlarını saymaya devam ediyordu.

Paraları sayanların biri on sekiz-on dokuz yaşlarında, diğeri yirmi dört-yirmi beş yaşlarındaydı. Her üçü de son derece yorgun görünüyordu. Onların bu bitkin hâlinde, yıllar önce Edirne halinde sebze-meyve kamyonları boşaltarak harçlık temin etmeye çalıştığım gecelerden izler buldum.

Bu üç genç, yorgunluklarına rağmen mutlu görünüyorlardı. Anlaşılan, hâsılat iyiydi ve herhalde birazdan, sözleşmelerine uygun oranlarda kârlarını paylaşacaklardı.

Onlar oturup para sayarlarken de koşulu bir hâlde ayakta bekleyen karnı çukurlaşmış, yorgun atın hâlini düşündüğümde, az önceki sahnenin gözümdeki güzelliği gölgelendi. Acaba ona ne düşecekti? O paranın kazanılmasında o üç insandan

daha fazla emek sarf etmiş olan at, basık tavanlı bir ahırda, belki de dışarıda, geceleyecek ve bütün kazancı, biraz arpa ile iki avuç saman olacaktı. Fenası, bu nimetleri ona, arabayı ertesi gün de çekebilirsin diye vereceklerdi. Bütün bu varsayımların sebebi atın, gözümdeki hayatından bezmiş görüntüsü idi...

Bu üç gencin bu zavallı ata reva gördüğü muameleyi, çoğu iş sahiplerinin çalışanlarına yetersiz ücret verişine benzettim ve merhametle atın gözlerine baktım. At utandı: "Seninki faydasız bir merhamet." dedi ve başını çevirdi.

Para sayımı bitti. İki genç, tomarları ceplerine indirerek ayağa kalktı. Anlaşılan küçük olan diğerlerinden birinin kardeşi idi. Büyükler kalkınca küçük, elindeki dolu kovayı sağ arka tekerleğin üzerine boşaltıp boş kovayı seri bir şekilde, arabanın altındaki kancaya astı. Ortancaları sürücü sandığına oturdu; en büyükleri ata yaklaştı, dizginlerden tuttu at yürüyünce araba hareket etti. En küçükleri, koşarak, arkadan arabaya atladı, sırtını alçak yan kapağa dayadı, ayaklarını uzattı. Atı yedekleyen genç, bir daire çizdirerek arabayı döndürdü ve uzaklaştılar.

Gerçek namaz kılanlar

S anayi sitesinde plâstik kapı ve pencere imalâthanesinde, talaş yakılan bir sobanın kenarında çay içiyoruz. Kiminin elleri; yağlı, kirli, çatlak patlak... Kimimizin üstü başı; yırtık pırtık. Herkesin ayakkabıları çamurlu. Hava sulu sepken atıştırıyor ve rüzgâr dükkânın pekiyi kapanmayan sacdan kapısını ha bire zorluyor. Fakat sohbet fevkalâde güzel.

Almanya'dan emekli olmuş Parçacı Recep de burada. O anlatıyor.

– Çalıştığımız işletmedeki işçilerin çoğu Türk'tü ve hemen hepside namaz kılıyordu.

İsmail Usta bunu duyunca:

– Ne kadar güzel, dedi.

Dışarıda hava iyice soğumuştü. Hava soğudukça ustalar birbirine biraz daha sokuluyordu. İçeridekiler havanın soğuk olmasından pek şikâyetçi görünmüyorlardı. Aksine birçoğu bu durumdan memnun görünüyordu. Bu küçük sanayi dükkânında tam bir ocakbaşı sohbeti yapılıyordu şu an. İsmail Usta'nın sözü üzerine Parçacı Recep: “Dur İsmail Usta acele etme gerisini de dinle hele.” dedi.

Dükkân sahibi İlyas Efe, sınımsıcak çayları, öksüz doyuran dediğimiz büyük boy çay bardaklarına dolduruyor. Çaylar buğu buğu tütüyor ve sobadan da hafifçe duman çıkmıyor mu, muhabbet daha bir koyu, daha bir büyülü oluyor. Sanki paça-

ları düğmeli adamların kırk yıl evvelki eski zaman meclisleri. O uzun uzun susabilen adamların hem de susuşları, hiçbirinde hiçbir ruhsal gerilim yaratmayan, yanık tenli, iyicene pişmiş insanların...

Çaylar karıştırılırken Parçacı Recep, sözlerine devam etti:

– Bizim patron iyi adamdı, işçiler, namazlarını vaktinde eda edebilsin diye müsaade isteyen işçilerinin hepsine, namaz kılma izni verdi. Çok hoş görülüydü, bana göre, gönlü Allah sevgisiyle dolu idi. İster Müslüman olsun, ister Hristiyan, hep birlikte aynı yaratıcıya yöneldiğimizi düşündüğü için, namaz kılmanızı adeta teşvik ederdi. Bilmiyorum, belki de ibadetlerine özen gösterenlerin dürüst ve çalışkan olacaklarını da düşünüyordu belki...

Parçacı Recep biraz durdu. Epeyce sustu. Fakat bunun kimseye ziyarı yok. Meclisteki adamların hepsi de seçme hepsi de güngörmüş adamlar. Hepsi de neyi nasıl anlatacağını, nasıl dinleyeceğini bilen kimseler. Onun için ne sus diyen oldu, ne de devam et diyen. Parçacı Recep, yarım dakika kadar düşündükten sonra söylenir gibi konuştu:

– Vay be! Biz bunları bunca kocaldıktan sonra bile güç anladık. Adam, gerçekten de çok akıllıymış. İbadet eden işçilerinin yalnızca güvenilir olacaklarını değil, daha sağlıklı olacaklarını ve bunun da iş verimini arttıracacağını da hesaba katıyordu demek ki. Bu kadar ilerlemeleri sebepsiz değil ya. İç huzuru sayesinde personelinin çok daha dikkatli çalışacağını patron mutlaka biliyordu. Vay be demek ki daha o zamanlar bile böyle şeyleri bilenler varmış.

Plâstik kapı ve pencere imalâthanesindeki tümüyle bir rastlantı olarak toplanan bu mecliste yer alan herkes, karlı bir günde, dağ başındaki bir mağara oyuğunun kuytusunda toplaşmışlar gibi birbirlerinden memnun ve birbirlerine bağ-

lılar. Yapay davranmadıklarından, lâf olsun diye konuşmadıklarından şimdi hepsi her şeyden tarifi güç bir haz alıyor. Çünkü beraberce yaşadıklarını fark ediyorlar. Onların yorğun ve kırışık alınlarındaki huzur ve saadet, ibadetgâhların en tenha olduğu zamanlarda oralara gidip sevap namına bir şeyler kapabilmek isteyen arı-duru ruhlu insanlardan başka hiçbir şeyle mukayese edilemez.

Motorcu Ayhan Usta hikâyesinin sonunu merak etmekle birlikte bir yandan da sulu sepken kara dönerse av olup olmayacağını düşünüyordu. Parçacı Recep'in ara vermesi üzerine Ayhan Usta: "Eğer kara çevirir de ortalık beyazlarsa hafta sonunda Ilık Gölet merasına doğru bir gezinip geliriz." diyor. Sonra bir müddet avdan konuşuluyor. Ayhan Usta: "Bana göre kadın evde, erkek avda olmalı, bizim dedeler böyle derlerdi." diyor.

İsmail Usta: "Ama" diyor, "Kar yağmadan evvelki o kül rengi bulutların altında adamın önce içi rahatlayacak ve vücudu kuş gibi hafifleyecek. Sonra her nefeste ağzından sis gibi buğu çıkartan o buz gibi soğuk, puslu havada rüyada gibi yürüyeceksin ve kalbin saat gibi tık tık atacak. Ah ki ne ah! Eskiden sebzeler ve meyveler insan bünyesine ne kadar uygunduyorsa, iklim de yaradılışa o denli muvafıktı. Zevkin yarısı avdansa, yarısı havadan, ortamdan geliyordu."

Dışarıda epeyce bir ayaz var ama kar havası yok. Zaten beş altı yıldır kışların pek tadı yok. Herkes bunu bildiğinden av sohbeti biraz felsefeye biraz çevre felâketine kayıyor. Ayhan Usta, dünyanın şu hâlinde bile eski zaman insanları gibi düşünüyor. Bugünkü kat kat kıyafeti de buna çok uygun. "Hayat avdır, diyor. Ava gitmeyen adam bunu bilmez. Hayatın en büyük zevki avdır. Hem avcı, herkesten akıllı olur..."

Av sohbetinden dişe dokunur bir av hikâyesi çıkmayacağı belli olunca biraz evvel anlatmaya başladığı hatırasını ikmâl ey-

lemesi için gözler tekrar Parçacı Recep'e dönüyor ve Ayhan Usta:

– Aradan bunca zaman geçtikten sonra bunları ne kadar net hatırlıyorsun? Anlat bakalım daha sonra ne oldu?

Bu sırada boşalan bardaklar dolduruluyor; çayları yenileyen Ayhan Usta, bardakları doldurmaya Parçacı Recep'ten başlıyor. Her hâlde, olur da dem yetmezse Recep'in keyfine hâlel gelmesin istiyor. Parçacı Recep, tavuğun yumurtlamak için folluk araması gibi insanların da kıymetli sözleri için en uygun şartı araması gerektiğini biliyor. Ve yine biliyor ki hoş bir muhabbette her şeyin mutlaka en uygun durumda bulunması lâzım. Etrafına şöyle bir bakıyor, bakışların tekrar kendisine yöneldiğinden emin olunca hikâyesine kaldığı yerden aynı tatta devam ediyor:

– Bizim patron, namaz kılmak isteyen herkese müsaade ettiğinden, gel zaman git zaman fabrikada namaz kılmayan Türk kalmadı. Bazı işçiler, arada sigara molası vermek için “namaza” deyip kaybolmaya başlamışlardı. Namazı günde sekiz on vakte(!) kadar çıkarırlardı. Öyle bir zaman geldi ki artık işçiler bile sözüm ona namaz molalarının işi iyiden iyiye yavaşlattıklarını görüyorlardı. Patronun bu meseleye er geç iyi bir çözüm yolu bulacağını hepimiz tahmin ediyorduk.

Sözün burasında Recep biraz bekledi derin bir nefes aldı ve gülümseyip devam etti:

– İşçiler, tahminlerinde yanılmadılar, dedi. Bir hafta sonu mesai bitimine yakın patron, işçilerin yemekhaneye toplanmasını istedi. İşçiler yemekhaneye toplandıktan sonra patron geldi.

– Değerli arkadaşlar, iş arkadaşlarım olan sizler, çoğunuz itibarı ile Müslümansınız ve bunun icabı olarak namaz kılıyorsunuz. Ben, dindar insanları, din ayırımı yapmaksızın seviyorum ve takdir ediyorum. Çünkü onların toplumdaki huzur ve güveni arttıran unsurların başında geldiğine inanıyorum.

Recep yine durdu, düşündü ve uzun bir parantez açtı:

– Önce selâm, sonra kelâm deriz ya, Avrupalılar bunu bizden çok daha iyi biliyor. İster kişiye, ister gruba isterse topluluğa konuşsunlar, adamlar her durumda öncelikle karşındakilerin gönüllerini alıcı bir şeyler söylüyorlar. Yani muhataplarını sevdiklerini dolaylı bir tarzda ifade ediyorlar, öncelikle bunu yapıyorlar. Böylece en azından karşındakilerin kendilerini ön yargı ile dinlemesine mani oluyorlar. Bunu mutlaka yapıyorlar.

İsmail Usta'nın dudakları bükülüyor ve başı yukarıdan aşağıya birkaç defa hafif hafif sallanıyor. Kısa bir sessizlik oluyor. Galiba Parçacı Recep, anlattıklarından kendisi de bazı hisseler kapıyor. Sonra söze yine kendisi devam ediyor:

– Vallahi ben selâmın manasını Almanya'da kavradım, arkadaş, deyince İlyas Efe: “Yahu Recep, Almanya'da mahallelerde ve sokaklarda, tanışın tanımasın, herkesin birbirine selâm verdiğini anlatıyorlar. Kaç kişiden duydum bunu. Hakikaten de öyle mi?” diye sorunca sohbetin konusu selâma dönüyor.

Açıkçası İlyas Efe'ye biraz içerliyorum. Durup dururken muhabbetin ortasına limon suyu sıkmanın ne âlemi var yani? Fakat gıkımı bile çıkaramıyorum, zira sohbetin kolları da gövdesi gibi son derece lezzetli, son derece tatlı. Kesilen kendi sözü değilmiş gibi Parçacı Recep, keyifli keyifli:

– Almanya'yı bırakıp gelişimin aha bundan başka sebebi varsa iki olsun, diyor. Bu memleketin hiç ummadığın köşelerindeki şu sıcaklık, şu muhabbet var ya, şart olsun bu tadı alanın gözü ne Almanya'yı görür ne Japonya'yı. Hawai'ye de gitse Dubai'ye de gitse yurduna döner...

Tadını ancak sessizlikle sükûnetin farkını anlayabilmişlerin bilebileceği o harikulâde sade ve doğal sohbetin en büyük hissedarının sulu sepken ile talaş sobası ve dahi talaş sobasının

tütsü kokulu dumanı olduğunu hiç düşünmeden Parçacı Recep sözlerine devam ediyor:

– Bizim selâmımız da bambaşka ya! Öyle ama bizim selâmımız nerede, onların selâmı nerede? Adamların sözlerinin de selâmlarının da içi boş. Çünkü muhabbetlerinin özü yok. Onlarda “selâm söyle” diye bir laf bile yok.

Parçacı Recep’in hamaset hisleri ayaklanmıştı işte. Şimdi işin rengi daha da değişecek ve bizim hikâye arada kaynayıp gidecekti. Buna engel olmak ve kendisini asıl konuya döndürmek lazımdı. Ben bunu nasıl yapmak lazım diye düşünürken bu nazik durumda İsmail Usta, tam da ağırlığına uygun bir rol üstlendi ve:

– Daha selâmdan ötesine geçemedik. Patron size o gün ne dediydi?

– Merak etme, merak etme, hepsi bir bir aklımda. Patron, o gün birtakım tatlı cümlelerle gönlümüzü aldıktan sonra sadede geldi ve sevgili arkadaşlarım, dedi, bu düşüncelerimin sonucu olarak, bu güne kadar abdest alıp namaz kılmanıza müsaade ettim. Ben bu müsaadeyi bundan sonra da vereceğim. Fakat günde yarım saat kadar iş kaybına neden olan bu uygulamadan işletmemizin olumsuz yönde etkilenmemesini de istiyorum. Bundan böyle namaz kılan arkadaşlar, şu iki yoldan birini seçecekler: Ya iş bittikten sonra burada kalıp yarım saat daha çalışacaklar ya da bu yarımşar saatlik izinleri onların aylıklarından keseceğim.

İlyas Efe: “İyice film gibi oldu len bu, şart olsun heyecanlandım.” dedi fakat bu defa mevzu bölünmedi. Parçacı Recep, sobanın kenarından sızan ve maviye çalan duman liflerinin arasında hatırasını anlatmaya devam etti:

– Toplantı salonundaki işçiler, aralarında konuşmaya başladılar. Patron da bir müddet kürsüde öylece onları bekledikten sonra mikrofon yeniden açıldı:

– Saygıdeğer çalışanlarım, her hâlde daha uygun olan, namazla kaybolan iş gücünün bedelini maaşlardan kesmemiz olacaktır. Böylece, önceden olduğu gibi bundan sonra da iş yerimizi aynı saatte terk etmiş oluruz. Yine de fazla mesai seçeneğine de açtım. Fakat bundan önce, bu namaz iznini kaç kişinin kullanmak istediğini tespit edelim.

Parçacı Recep, meclise şöyle bir göz attı. Milletlin merakını biraz daha kamçulamak için soğumuş olan çayından bir yudum daha alarak dinleyicileri biraz daha bekletip meraklandırdı. Sonra bıyık altından tebessüm etti. Herkes pür dikkat ona baktığı için bu tebessüm, kimsenin gözünden kaçma ve herkes, hikâyenin sonunun yaklaştığını hissetti fakat her şeyin bir solukta ve tek hamlede neticeye bağlanacağını hiçbirimiz tahmin etmemiştik Recep devam etti:

– Patron, namaz iznini kullanmak isteyenlerin el kaldırmalarını istedi. Beş kişi el kaldırdı ve patron, onların isimlerini elindeki kâğıda yazdı. Sonra hoparlörler yeniden cızırdadı patron konuşmaya başladı: “Adlarını elimdeki kâğıda yazdığım bu beş arkadaşımız, işten kaytarmak için değil, gerçekten namaz kılmak için izin isteyenlerdir. Bu beş kişi, istedikleri zaman namazlarını kılabilirler. Onların ücretlerinden hiçbir kesinti yapmayacağım. İşten de herkesin çıktığı saatte çıkacaklar. Ancak burada ismi yazanlardan başka, namaz kılmak isteyen olursa, kullandıkları vakti ücretlerinden keseceğim ya da fazla mesai yapacaklar.”

İlân

Elli bir oyunu yüzünden cemaatle kılamadığım ikinci namazını kılmak için camiye gidiyorum. Vicdanım rahatsız bir hâlde abdest aldıktan sonra camiye girip namaza duruyorum.

Ben daha ilk rekâttayken, caminin kapısı sertçe açılıyor ve merdivenlerdeki ayak seslerinden sonra İlyas Hoca'nın, yüksek sesle salâya başladığını duyuyorum.

Bu bir ölüm duyurusuydu. Kim ölmüştü acaba? Zihnimden çeşitli isimler geçiyor ve bu salâyı 51 masası başında duymayışıma seviniyorum. Bu sevincin de tesiriyle namazın sünnetini huşuyla, ağır ağır kılıyorum. Farzın ikinci rekâtındayken salâ bitiyor ve İlyas Hoca, ölenin kim olduğunu, her zamanki ilân kalıbıyla bildiriyor: “Köyümüz halkından...” Afalliyorum, söylenen isim benim ismim; namazın son iki rekâtını biraz da telaşla kılıp kahveye koşuyorum.

Olup bitenleri aklım almıyor. İnsanlar, Kör Ali'yle Sağır Hasan'ın etrafındalar. Kör Ali, besbelli üçüncüye, dördüncüye anlatıyor hadiseyi, “Birlikte 51 oynuyorduk, önce terledi, sonra rengi iyice kızardı, bir sigara daha yaktı, fakat durgunlaşmıştı, birden sarardı, kâğıt atıyor ama hiç konuşmuyordu, sonra pat diye sandalyenin yan tarafından yere düştü; çay bardağı bir yana gitti, sigarası bir yana uçtu, kâğıtlar dağıldı...”

Kâğıt oynuyordum, oraya kadarı tamam, fakat sonrasını hatırlamıyorum, ne zaman yığılıp kaldım? “Benden mi bahsediyorsunuz?” diyorum, hiç kimse oralı olmuyor, “Yahu Ali Aga, buradayım ben!” diyorum, o da duymuyor.

Herkes oturuyor, bir ben ayaktayım, neden görmezlikten geliyorlar beni, topluca bir şaka mı yapıyorlar yoksa diyorum, bir daha sesleniyorum, yine aldırın yok.

Allah’ım, çıldıracağım; iyice yaklaşım masaya var gücümle bir yumruk indiriyorum, fakat elim boşta kalıyor, masaya dokunmuyorum bile.

Çok garip şeyler olduğuna artık ben de inanıyorum; Ali Aga’nın yanına gidiyor, omzuna dokunmak için elimi uzatıyorum, elim bomboş kalıyor.

Bütün eşyalar, bütün insanlar gölge olmuşlar sanki. Fakat gölge insanlar konuşmaya devam ediyorlar. Biri: “Kalbi vardı herhâlde...” diyor; başka biri, birazdan ilçe hükümet tabibinin otopsiye geleceğini söylüyor.

Gerçekten de birazdan doktor geliyor ve ben de doktorun ve yanındakilerin peşine takılıp eve gidiyorum. En feci şey de burada oluyor, odada kendimle karşılaşıyorum, yere upuzun yatmışım. Artık hiçbir şüphem kalmıyor, bedenimden ayrılmışım...

O gece başucumda ağlaşıyorlar, yakınlarıma dostlarıma haber veriliyor ve ertesi gün öğle namazından sonra namazım kılınıp defnediliyorum.

Gömülme işlemim bitip cemaat dağıldıktan sonra, köyde bir rahatlama seziyorum. Herkes mümkün olduğunca benden söz açmamaya çalışıyor. Biliyorum ki kimi bunu, beni unutmak, kimi unutmamak, kimi de değiştirmemek, beni içinde son kaldığım şekliyle yaşatmak için yapıyor.

Artık şaşkınlığım bitiyor, yeni hayatıma alıştığımı hissediyorum; bununla birlikte canım sıkılıyor. Yapabilecek hiçbir

şey yok. Çaresiz, eve gidiyorum; ama herkes yaşlı. Eşyalarımı görünce ben de hüzünleniyorum, sağda solda yazılarım, notlarım... Her şey yarım kalmış, fakat kalemime dokunamıyorum, çünkü varlığım yok ve bence durumumun en korkunç tarafı da bu. Hiçbir şeyi değiştirememek.

Müthiş bir sıkıntıyla kahveye gidiyorum. Ali Aga'yla Sağır Hasan, dün benim de yanlarında olduğum masada 51 oynuyorlar. Keşke ben de partiye iştirak edebilsem, çaylar gelse gitse, o Kör Ali'yi 51'le olsun alt edebilsem.

Kör Ali'yle Sağır Hasan'ın oyunlarını seyretmek istemiyorum; değil mi ki içinde değilim, ne yaparlarsa yapsınlar. Zaten bütün partilerin zavallı Sağır Hasan'a kalacağını adım gibi biliyorum. Onları öylece bırakıp biraz televizyon seyrediyorum, ancak bu meretten yaşarken bile hoşlanmazdım; içinde bulunmadığım, etkileyemediğim şeylere hayattayken de hiç ilgi duymazdım. Neticede, yapabilecek hiçbir şey bulamayıp kahveden çıkıyorum. Artık gelmeyeceğim buralara, fark edilmediğim, hiçbir şeyi etkilemediğim, hiçbir rolümün kalmadığı bir dünyada ne işim var.

Dün öldüğüm vakitler, köye ve insanlara son olarak bakıyorum. Niyetim, karanlığa kalmadan mezarlığa gitmek. Yalnız, son olarak eşimi ve çocuğumu görmek için bir daha evime uğruyorum.

Evimiz hâlâ kalabalık ve matemli; hanımım herkesten daha yaşlı ve durgun. Fakat ben, şimdi gözleri kızarmış olsa da, kısa bir müddet sonra onun da değişeceğinden eminim. Hatta çok geçmeden yeniden evlenir belki de...

Bütün bunları ve sonrasını düşünmek istemiyorum. Son kez çocuğumun yanaklarından öpüyorum. O, henüz bir bebek. Bana gülümsüyor. Eşime "Allahaismarladık" diyorum, birdenbire irkilip kapıya bakıyor, hâlbuki kapı örtük.

Bu kasvetli manzaraya daha fazla dayanamayıp çıkıp gidiyorum; fakat bu defa köydeki hiçbir şeye dikkat etmiyor, çakıl yoldan, ağır ağır mezarlığa yürüyorum.

Hava kararmadan mezarıma girip uzanıyorum. Artık her yer kapkaranlık. Üstelik bunun gecesi de var... diye düşündüğüm an içim korkuyla doluyor; aklıma sorgu melekleri, kabir azâbı ve sonsuzluk geliyor. O zaman mezarıma girdiğime pişman oluyorum. Hiçbir şeyi etkilemesem de hiç kimse beni göremese de köye gideceğim. Karanlığı, hareketsizliği, hesabı, azabı istemiyorum, buradan çıkacağım. Kalkıp köyüme, evime gitmek istiyorum. Fakat başım tahtaya çarpıyor. Eyvah, bedenime yeniden yapışmışım ve artık cesedimden kurtulamıyorum. Zaten birazdan sorgu melekleri geliyor, cesetli hayatımın hesabını soruyorlar, “Rüyan bitti!” diyorlar.

Asıl hayata uyanmak ve “basit hayat”ın hesabını verememek ne kadar korkunçsa, “basit hayat”a uyanmak da o kadar güzel. Çevreme bakıyorum, karşımda minber; kenarlarda düzenli düzensiz bırakılmış tespihler. Yeşil halının üzerinde bir sinek hızlı hızlı yürüyüp bir an duruyor, sonra yine aynı süratle ilerliyor. Güneşin ışıkları büsbütün kaybolmuş, akşam ezanına çok az kaldığı belli. İlyas Hoca ve cemaatle bu hâlde karşılaşmak istemem. Fakat bir yandan, yaşadığıma hâlâ tam anlamıyla inanmıyorum. Dışarıdan çan sesleri geliyor, köyün sığırları meradan dönmüş olmalı. Epey yakından, kovalaşan iki çocuğun bağırışmaları duyuluyor. Bütün bu belirtiler beni son derece sevindiriyor. Yine de hayatta olduğumdan emin olmak için ellerimle vücuduma dokunuyorum. Evet yaşıyorum. Demek ki bayılıp yahut uyuyup camide kalmışım. Apar topar çıkıyorum. Uzaktan bir traktör sesi geliyor, çan sesleri şimdi daha canlı duyuluyor; köy meydanında koyu renk ceketli, ellerindeki hayat nimetinden yeterince haberdar olmadıkları-

nı hiçbir zaman bu kadar iyi anlamadığım tek tük insanlar görüyorum, onlardan biri, benim geldiğim istikamette âdeta yalpalayarak yürüyor. Yukarı mahalleye giden yolda küçük bir çocuk hem ağlıyor hem yürüyor...

Hiçbir şey olmamış gibi kahveye giriyorum, Ali Aga sigara içiyor, Sağır Hasan televizyon izliyor. Selâm verip yanlarına oturuyorum ve yandaki kalabalık masadan biri, başını bana doğru çevirip: “Başınız sağ olsun.” deyince birden gözlerim kararıyor, düşüp bayılacak gibi oluyorum. Sonra diğerleri de aynı şeyi söylüyor; hatta Sağır Hasan’la Kör Ali de üzgün bir edayla: “Başın sağ olsun kardeş.” diyorlar ve Kör Ali ekliyor: “İyi adamdı rahmetli.” “Kim iyi adamdı Ali Aga?” diyorum. Artık sesim duyuluyor. İçim rahatlamış olarak Kör Ali’den, yıllar önce İstanbul’a taşınmış olan ve benimle aynı ismi taşıyan bir akrabamızın vefat etmiş olduğunu öğreniyorum. Üzülmem gerekiyor tabî fakat ben aksine âdeta seviniyorum; çünkü sesim duyuluyor, çünkü kendi çapıma göre de olsa dünyada bir şeyleri değiştirme etkileme gücüm hâlâ var. Çünkü ölen ben değilim. Fakat biraz önce benim için bir rüya olan şey, kendisiyle aynı adı taşıdığım o merhum akrabam için şimdi ve hep gerçeğin ta kendisi. Bir gün, bir saat, hatta bir dakikalığına dünyaya gelmek için o, şu an neler vermez. Ve farz-ı muhal ona öyle bir imkân tanınsa, onun ve bizim ehemmiyet verdiklerimiz kim bilir birbirimizinkinden ne kadar farklı olurdu.

Neden bilmiyorum, bir an yine, yaşadığımdan kuşkuyla kapılıyorum ve eve dönmek için içimde çocuksu bir sabırsızlık duyuyorum. Hemen kalkıp evin yolunu tutuyorum. Bu kuşkuyla, belki de coşkuyla, sükûnetimi kaybediyorum, içeri girdiğimde eşim, hâlimdeki dengesizliği eve geç gelişimden kaynaklanan suçluluk duyguma hamlediyor ve: “Nerde kaldın be adam!” diyerek tersliyor. Oğlumuz uyanmış, emekleye

emekleye eşiğe kadar gelmiş. Bakışları o kadar anlamlı ki beni bütünüyle anladığını düşünerek büyük bir sevgiyle onu kucağıma alıyorum. Sonra onunla birlikte kanepeye uzanıyorum. Fakat bu büyülü güzelliklere bir türlü inanamıyorum, yoksa rüya olan bu mu diye düşünüyorum. Oğlum, küçük, yumuşacık elleriyle yanaklarımı sıkarak, daldığım düşüncelerden beni uyandırıyor.

Akşam yemeğinden sonra, içimde bir zikir sözü gibi devreden: 'Fakat onlar benim bildiklerimi bilmiyorlar.' cümlesiyle büsbütün suskunlaşıyorum. Yalnız onlar değil, belki de dünyadaki hiç kimse bilmiyor bunu. Hâlbuki İlyas Hoca'nın "Köyümüz halkından..." diye başlayan her ilânı bizim içindir.

Cennet, anaların ayakları altındadır

İyi kalpli bir adamdı. İşine ve eşine bağlı, evine, çocuklarına karşı sorumlu, annesine babasına hürmetkârdı. Dost ve arkadaşlarıyla da alâkadar olur, fakir fukaradan yardımını esirgemezdi. Ancak adamın yumuşaklığından mı yoksa kadının mizacından mı bilinmez, bu iyi kalpli adamın eşi, birlikte yaşanması zor bir kadındı.

Kadın, tam her şey yolunda giderken olmadık bir sebeple sesini yükseltir, saatlerce, bazen de günlerce yumuşamazdı. Bereket versin adamcağız son derece halim selim bir insandı. Allah ateşin yanında su yaratmış derler, bu söz, sanki bu çift için söylenmiştir. İyi kalpli adam, ne yapar ne eder, karısının gönlünü alır, yuvasının sükûnunu, çoluk çocuğunun huzurunu yeniden inşa ve ikmal eylerdi.

Hane içi meselelerde güç belâ da olsa yatıştırılabilen bu hatunun, asla teskin edilemediği hâller de vardı. Bilhassa kayınvalidesiyle arasındaki pürüzlerde, araya kim girdiyse pişman olmuştu. Aslanın ceylânla, kurdun kuzuyla barış ve dostluk içinde yaşamalarının belki bir gün bir yolu bulunabilir ama kıyamete kadar yaşasa, bu ters kadının kayınvalidesiyle arasında bir sıcaklık husule geleceğine kimse ihtimal veremezdi.

Nice kavgalarla aşikâr olan bu anlaşılmaz husumet, iyi kalpli adamın annesinin, ayağını oğlunun evinden çekmesine sebep olmuştu. Zavallı adam da bu durumu istemeye istemeye kabullenmişti.

Adam, yüreğinin sesini dinleyip fırsat buldukça annesinin evine gidiyor, onun hâlini hatırlıyor, ihtiyaçlarını görüp duasını alıyordu. Yaşlı kadının, oğlundan hiçbir şikâyeti yoktu. Yalnız, bazen içinden: “İki düşmanın ikisiyle birden dost olan adam, tekin değildir” diye geçirir ve öyle zamanlarda oğluna karşı ufak tefek alınganlıkları görülürdü.

Anasıyla karısı arasında kalan adamcağız, çoluk çocuk, iş güç derken gün geldi validesini ihmal etmeye başladı. Anası, biraz alındıysa da sabır ve tahammül yolunu seçti: “Ne yapalım, onun da kendi hanesi var, bir şey denemez.” dedi.

Gel zaman git zaman, iyi kalpli adam, ana evini ziyaret etmeyi iyice seyrekleştirdi. Görüşmeye görüşmeye aralarına soğukluk girdi. Kötüye yorumlanacak sözleri yanlış anlar, umulmadık tutumlara gönül koyar oldular.

Bir gün iş o raddeye vardı ki iyi kalpli adam dayanamadı ve:

– Kusura kalma ama anacığım sen gayrı çığırından çıkmışsın. Hadi o elkızıdır, seni üzer, incitir diyelim, ben oğlum ve görüyorsun, kaç zamandır birbirimizden içimiz ferah olarak ayrılmıyoruz, dedi.

Adam, o gün anasının evinden çıkıp kendi evine doğru yürürken huzursuz ve öfkeliydi: “Yine de az söyledim. Çok şükür sınırlarıma hâkim oldum ama her sözü kinayeli, her hareketi sınırimi bozuyor. Hele alınganlığı. Yaşlılar çocuklaşır derlerdi. Ben bu harc-ı âlem sözün manasını yeni yeni anlıyorum. Her şeyin eskisi sadece mesele olduğu gibi meğer insanın yaşlısı da mesele çıkarıyormuş. Gitmeyeceğim, uzun zaman yanına varmayacağım. İllallah ettim ya!”

Gönül dediğin deniz gibidir, fırtınası da olur sükûneti ve yakamozu da. Aynı günün akşamında yemekler yendi, çoluk çocuk odasına çekildi. Adam, mutlu ve huzurlu bir şekilde

yatsı namazına gitti. Döndüğünde, hanımını uyumuş buldu, sakince yatıyordu. Yalnız bedeni değil, ruhu da sükûn içindeydi. Hanımını böyle zamanlarda kendisine daha yakın buluyordu. Derin bir uykuya dalmış olan eşinin ayakları yorganın dışında kalmıştı. Yorganı eşinin ayaklarına doğru çekmek için eğilirken birdenbire çarpılmış gibi doğruldu. Aklına, çocukluğundan beri bildiği bir hadis-i şerif gelmişti: “Cennet anaların ayakları altındadır...” İcini, büyük bir pişmanlık duygusu kapladı: “Cennet anaların ayakları altındadır.” Ben mahvoldum, mahvoldum! Hemen odayı terk etti, mutfığa gitti. Sanki birden bütün gücü bitmişti. Yığılır gibi yere oturdu ve sırtını duvara dayayıp iki eliyle yüzünü kapattı. “Cennet, anaların ayakları altındadır...” Ne derin söz, ne güzel uyarı, ne kadar güzel bir adres...

Bütün hayatım, âdeta bu hadis-i şerifte düğümleniyor. Eşimin bütün hatalarını affettiğim hâlde, annemin her yanlışı gözüme batıyor. Anneler çocuklarını bile bile üzerler mi? Elbette üzmezler. İyi niyet ve sevgi, annelik vasfının mecburî bir sonucu olduğu halde, annemin iyi niyetli olduğundan nasıl kuşku duyabilirim. Şu halde, iyi niyetli bir insanı, ki o benim annemdir, nasıl olur da birtakım uyumsuzluklarından, yaşına ve durumuna bağlı bazı duyarlılıklardan dolayı defterimden silip atabilirim. Benim şefkat ve merhamete muhtaç olduğum bebeklik ve çocukluk yıllarımda o, bütün kalbiyle beni sevmedi mi, bütün benliğiyle beni anlamaya çalışmadı mı, her türlü kusurumu affetmedi mi?

Belki de bu hadis-i şerif, dolaylı bir şekilde cehennemin adresini de vermektedir. Annelerinizi memnun edemezseniz... Umarım, bu hadis-i şerifin öyle bir anlamı yoktur. Ama şayet öyleyse...

Adam, mutfaktan çıkıp odasına geldiği zaman, ertesi gün derhal annesini ziyaret edip gözyaşlarıyla boynuna sarılma kararı içindeydi ve bu karar, ruhuna yayılan pişmanlık buhranını bir nebze hafifletiyordu.

Fasulye fobisi

Evimden on gün uzak kalmıştım. Döndüğümde, mutfağın lavabosunda kalan, bir kuru fasulye tanesinin küçük bir filiz verdiğini gördüm ve çok şaşırdım. Kuru fasulyelerin canlı olduklarını, eskiden beri bilmeme rağmen, bu gerçeği pek idrak edememiştim.

Filiz veren fasulyeden sonra gözüm tezgâhın üzerindeki fasulye poşetine kaydı, poşete bakınca korktum. Sanki her bir fasulye tanesi bir mayın gibi görünüyordu gözüme. Bunlar, cansızmış gibi duran ancak fırsatını bulduklarında, kökleri ile vücudumuzu saracak canavarlar olabilirdi. Bereket versin ki; elleri, ayakları, zehirli dişleri yoktu ve bunu yapmak için, ölüp toprak olmamızı beklemek mecburiyetinde kalıyorlardı.

Bu tecrübe ve bu düşüncelerden sonra kuru fasulyelerden korkmaya başladım. Sayı saymayı öğrenen çocuklara; bu işi fasulyelerle yapmamaları gerektiğini, onların canlı olduklarını söylüyordum. Rüyalarımda, iyi pişmemiş bir fasulyenin içimde filizlenerek ağzımdan dışarı çıktığını görüyordum. Hâlbuki bu korku yüzünden, fasulye yemekten bile çoktan vazgeçmiştim.

İnsanlar benim fasulye fobimi son derece mantıksız buluyorlardı. Ben de onlara diyordum ki: “Şu elimdeki kalemin kıpırdadığını, yürüdüğünü tasavvur edin. Böyle bir manzara sizi de dehşete düşürmez mi?” “O ayrı şey, bu ayrı şey; fasulye zaten canlı...” diyorlardı. “Tamam işte, kuru fasulyelerden korkmalısınız.” diyordum.

Kuru fasulye fobim başladığı sıralar balıklardan korkmuyordum. Çünkü balıklar, dirilmeyecek şekilde ölüyorlardı. Ben de kuru fasulye yerine balık yiyordum.

Yine balık aldığım bir gün, mutfakta, temizlediğim bir balığın içinden, uzun uzun beyaz şeyler çıktı. Bunları bir müddet inceledikten sonra, o beyaz şeyleri, balıklardan çıkan diğer artıkların yanına koydum. Sonra birkaç balığın daha, içlerinden o beyaz şeyler çıktı. Onları da artıkların yanına koydum...

Karnı hepsinden daha şiş bir balığın içinden çıkan bu beyaz şeyleri, incelerken, birden korkunç bir şey oldu; o uzun beyaz şeylerin kıpırdadıklarını gördüm ve onları dehşetle masanın üzerine atıp, yanılıp yanılmadığımı anlamak için izlemeye başladım. Yanılmamıştım, kıpırdıyorlardı; hatta daha önce çıkan o beyaz şeyler de aynı şekilde oynuyorlardı. Ne gözleri ne elleri ayakları vardı ama hepsi de yılan gibi kıvrılıyordu. Ağızları yoktu, dişleri yoktu; fakat canlıydılar. Paniğe kapıldım ve mutfaktan kaçtım. Oturma odasında geçtim. Telefon edip polise haber vermeyi de düşündüm ama beni anlamayacaklarını bildiğimden bundan vazgeçtim. “Tenyadan da korkulur muymuş!” diyeceklerdi. Hâlbuki beni korkutan, onların tenya oluşları değildi. Ben, o uzun beyaz canlıların, cansız gibi durarak bizi tuzağa düşürmelerinden korkuyordum. Eve yayılacaklarını, her tarafı istilâ edeceklerini düşünüp korkuyordum.

Vakit varken onları bir poşete doldurup çöpe atmak üzere mutfaka girdim. Biraz önce bir algı yanılması yaşamış olabilirdim. Sandalyeme oturdum ve onları yeniden izlemeye başladım, kıpırdıyorlardı, canlıydılar! Korkudan çılgına dönmüş bir hâlde, bütün balık artıklarıyla birlikte onları da bir poşete doldurup sokaktaki çöp bidonuna attım ve koşar adım evime döndüm.

Gizli kötülükler gibi yaşayan bu gizli canlılar yüzünden, ruh sağlığım gitgide bozuldu. Masamın üzerindeki delgeçten, silgiden korkmaya başladım. Saniyesi durmadan hareket eden duvar saatimden zaten çoktandır korkuyordum. Olduğu yerde bekliyor gibi duran yelkovan da gizli gizli yürüyordu. Hele akrep, yelkovandan da sinsî bir şekilde ilerliyordu. Bu yüzden ondan, gerçek akrepten korktuğum kadar korkuyor ve ona neden bu adın verildiğini yeniden keşfediyordum.

Açtığım eski kitapların içlerindeki ince, eğri büğrü delikler; kütüphanemi de tek başıma kullanmadığımı göstermekteydi. Evdeki eski bir dolabın içinden ise uzun zamandır bazı gıcirtılar geliyordu. Bu, tahtaların içlerinin bile gizli bir hayatı bulunduğunu gösteriyordu.

Bereket versin, gözlerim yeterince keskin olmadığı için sayısız mikrobu, virüsü göremiyor; hücreleri, akyuvarları, alyuvarları fark edemiyordum.

Bir nisan günü şehrin dışına çıktığımda, bütün kış bekleyen saatli bombaların infilak ettiklerini, sayısız bitki ve böceğin yeni bir hayata başladıklarını dehşetle gördüm. Fen bilgisi kitaplarından, bütün gök cisimlerinin hareket halinde bulduklarını, maddenin en küçük parçası olan atomların bile, içlerinde olağanüstü bir süratle dönen cisimciklerle varlıklarını sürdürdüklerini daha çocukluğumda okumuştum. Şimdi, bu baş döndürücü hareketliliği göremeyişime şükürler ediyordum. Fakat, açık havalarda güneşin kayboluşunu izlerken döndüğümüzü fark ediyor; mehtaplı gecelerde, ayın doğrudan gözlenemeyen, ancak zaman içinde yerinin değişmesinden anlaşılan hareketliliğini hissediyordum. Bu ışıklı cismin cansız olduğuna inanamıyor, çocukların 'aydede' dedikleri o sadece başı bulunan varlığın, bir gece ben uyurken inip beni yatağımda öpmesinden korkuyordum.

Şehirler büyüyor, demirler paslanıyor, sebzeler çürüyor-
du. Her şey yaşıyordu. Yıldızlar sönüyor, gazozlar bitiyor,
ölkeler yıkılıyordu. Her şey canlıydı. Diller değişiyor, anla-
yışlar değişiyor, her gün farklı kitaplar yazılıyordu. Bütün yaz
meydanı kavuran güneş ışığı, bir metal kutunun renklerini,
yazılarını siliyordu.

Albüme bakıyorum, yüzlerce 'ben' olduğunu görüyo-
rum. Artık aklım darmadağın. Korkularımı doğrulamayan
hiçbir şey yok. Fakat insanlar, beni, 'fasulyeden korkan adam'
diye alaya alıyorlar ve polisler vehimlerime itibar etmemeye
devam ediyorlar.

Bu his, bana en son, geçen gün belediye otobüsünde gel-
di. Yolda akan trafik... Caddelerde insanlar, eşyalar ve buna
benzer birçok şey yaşadığımızı gösteriyordu. Radyolar çalıyor,
gazeteler her gün çıkıyordu. Karanlık işler, zorbalıklar... Ha-
yat, doğru ve yanlış bin bir mücadeleyle sürüyordu.

Bütün bu belirgin hadiseler ve hareketlilik yüzünden,
ayakta dururken tutunduğum koltukta oturan elli yaşlarında-
ki başörtülü, şalvarlı, şişman kadını son anda fark ediyorum.
O da yaşıyor. Nice aslanların, kaplanların arasında o da haya-
tını sürdürüyor. Fakat o, bunu sessiz sedasız yapıyor. Röntgen
filmlerinden de ilaçlardan da petrolden de ulaşım vasıtaların-
dan da televizyondan da çamaşır makinesinden de istifade ede-
rek, fakat yaşadığını hiç belli etmeden yaşıyor.

İşte fasulyelerle başlayan ve tenyalarla devleşen fobim,
orada birden nüksediyor. Öyle anlatılmaz bir korkuya kapılı-
yorum ki derhal düğmeye basıp ilk durakta iniyor ve yolumun
kalan kısmını yürüyerek evime vardıktan sonra kapımı iyice
kilitliyorum. Yaşadığım panik hiç azalmadan sürüyor ve çareyi
dua etmekte buluyorum. Allah'ım, hiçbir şeyin farkında deği-
lim, yaşayan o kadar çok şey var ki...

O gece rüyamda, otobüsteki şişman kadının, ben dışarıyı seyrederken dalgınlığımdan istifade edip damarıma bir hortum takıp bütün kanımı kendi vücuduna aktardığını görüyorum ve dehşetle uyanıyorum. Uyku da rüyalar da gölgeler de canlı. İşte yanlış bir tuşa bastım ve bilgisayarım 'dınk' dedi. Eyvah, o da canlı!

Her şeyden korkan bebekler çok haklılar. Yaşadıkça köreliyor insanlar. Hiç kimse, çok belirgin şeyler dışında, hiçbir şeyin farkında değil...

Sevilip sayılanlar

Adamın birinin pek çok malı mülkü, çeşit çeşit eşyası ve bir miktar da altını vardı. Bu adam, onca mal mülk içinde en fazla o, bir avuç altını önemsiyor, onları süslü bir kutu içinde ve evinin en gizli yerinde muhafaza ediyordu.

Önemsenen altınlar, bu sıcak ilgiden son derece hoşnutlar. Evdeki en sevilen şey olmak onları son derece mutlu ediyordu. Herkes onlara hürmet gösterdi, gıpta etti. Günden güne çoğaldılar. Sahipleri, oda kapısını sıkıca kapatarak her gece mum ışığında onları teker teker saymadan uyuyamamaya başladı.

İtibarlı hayata alışan altınlar, çok geçmeden, üstün konumlarını olağan durum olmaya görmeye başladılar. Farklı yaratıldıklarını, soylu olduklarını iddia ettiler, çevrelerinde bulunan her şeyi küçümsediler.

Evin sıradan eşyaları, gerçekte, altından yapılan takılardan daha gerekli ve daha önemli oldukları hâlde, kendilerini önemsiz, kıymetsiz ve ikinci sınıf görmeye başladılar. Küçümsenmek, onları fevkalâde yaralamıştı. Evin çalışkan ve alçak gönüllü eşyaları, bütün bu olup biteni altın soyunun kaprisleri ve ruh bozuklukları olarak yorumlamak istiyorlardı ama sahiplerinin de en fazla altından mamul ziynetlere ilgi gösterdiğini fark ediyorlardı.

Gerçekten de sahip, sadece altınlarını önemsiyordu, eve girer girmez yaptığı ilk iş, altından süs ve takıların içinde durduğu kilitli sandığı açıp servetinin noksansız bir biçimde yerinde durup durmadığını kontrol etmek oluyordu.

Evin eşyaları, sahiplerinin bazı günler saatlerce altınlarını sayıp seyrederek ve bu altınları çoğaltmak için projeler düşünerek, hayaller kurarak vakit geçirdiğine üzülerek tanık oluyor ve sahibin bir an evvel normal bir insan hâline gelmesi için dualar ediyordu. Eskiden olduğu gibi sahip, eşyaları hayattaki fonksiyonları ile görebilse eşyalar yine eskisi gibi mesut olacaktı. Ne var ki sahip onlar gibi düşünmüyordu. Ona göre en mutlu anları, altınlarını sayıp seyrettiği, karşılına geçip hayallere daldığı vakitleriydi.

Sahip, altınları çoğaldıkça, yaşama sevincinin arttığını, içindeki çocukça coşkunun tüm benliğini kapladığını hissediyordu. Sahip, eğer daha fazla altını olursa daha sevinçli, daha coşkun, daha mutlu olacağını ummakta, içindeki bir ses de ruhundaki hırsı desteklemekte daha çok altının yalnızca yaşama sevinciyle içindeki çocukça coşkuyu arttırmakla kalmayacağını, gücünü kuvvetini, şanını şöhretini, şerefini ve haysiyetini de aynı oranda ziyadeleştireceğini fısıldamaktaydı.

Sonraki günler, sahibin içindeki sesin son derece ileri görüşlü olduğunu doğrulandı. Altınlar çoğaldıkça, sahibin hayatındaki her şey daha iyi olmaya başladı. Saygınlığı büyüdü, hayatı güzelleşti, neşesi çoğaldı, hırsı devleşti. Altının tabiati, kendisinin de tabiati olmaya başladı. Artık, etrafındaki insanları ikinci sınıf kimseler olarak görüyor, kendisinin seçkin ve âli olduğunu düşünüyordu. Kişileri, hayattaki rolleri ve topluma katkıları ile değil de ne kadar altına sahip buldukları ile değerlendirmeye başlamıştı. Kuru toprağın cennete dönmesi için yaz kış çalışan çiftçiler onun nazarında basit köylüler, adî

ırgatlar idiler. Sahip, at sineği gibi o ikinci sınıf yurttaşların sırtlarından beslenerek yaşadığı hâlde, kanını emdiklerinden tiksiniyor, onların yakınında bulunmaktan hoşlanmıyordu.

Aristokrat sahip, altını her şeyden, herkesten daha değerli görmekle kalmadı, bir müddet sonra din ve ahlâk kuralları ile tüm değer yargılarının altının altında olduklarını düşünmeye başladı. Bu kanaate vardığı andan itibaren de çalışıp çabalamakla yetinmeyip, eğri doğru demeden, hak hukuk gözetmedin, daha fazla altına malik olabilmek için önüne çıkan bütün fırsatları şevkle ve zevkle değerlendirdi. Böylece servetini büyüttükçe büyüttü. Bir avuç altını önce üç avuca, sonra beş avuca çıktı öyle bir gün geldi ki sahip ne kadar altını olduğunu hesap edemez oldu...

Seçkin sahip ile soylu altınlarının ihtişamlı günleri öyle uzun sürdü ki neredeyse bütün insanlar sahip gibi düşünmeye başladılar ve o imkânı elde edebilen herkes, sahip gibi yaşamağa başladı.

Bir gün sahip ciddî bir şekilde rahatsızlandığında, doktorların da kendisi gibi düşünmeye başlamış olduklarını dehşetle gördü. Doktor, bir avuç altını peşin olarak almadan tedaviye başlamayacağını söylüyordu. Hasta sahip, evine gelen doktorun avucuna bir avuç altını doldururken odadaki eşyalar birbirleriyle bakıştılar. Ne garip bir durumdu bu böyle sahibin en zor zamanında elinden ilk çıkan şeyler en sevdiği şeylerdi. Eşyalar bu üzücü manzaraya tanık olduklarında, hammaddelelerinin altından olmamasından dolayı Tanrı'ya şükrettiler.

Sahibin hastalığı günlerce sürdü. Altınları azalan sahip, her gün bir uzvunu kaybetmişçesine perişan oldu. Gidişatı beğenmeyen sahip, giderlerini azaltmak için, malikâneye en son katılan genç uşağına yol verdi. Uzun süre iş bulamayacağını bilen genç, bir yolunu bulup, giderken birkaç altın aşırılmayı ihmal etmedi.

Dürüstlük, ahlâk tarihe karışmış, altın, hayata hükmeden yegâne güç hâline gelmişti. İnsanların, velinimetlerinin evlerini soyması, eskiden görülür şeyler değildi. Lâkin devir değiştiğinden, bu bile olabiliyordu.

İnsanlar altına sevdalandıklarından, altını elde etmenin kolay yollarını da öğrenmişlerdi. Bundan dolayı, tüccar sahibin altınları mütemadiyen eksildi durdu. Sahip sağlığına iyice kavuşup işinin başına geçtiğinde, yarı yarıya azalan servetini en kısa sürede eski seviyesine nasıl getirebileceğinin hesaplarını yapıyordu. Ne yazık ki herkesin gözü açılmıştı. Altın elde etmek çok güçleşmişti. Sahip, artık mevcut zenginliğini koruyabilmenin bile çok büyük bir başarı olacağına farkındaydı.

Yalnız sahip değil, hırsızlar ve soyguncular da altına hücum devam ettikçe hayat şartlarının günden güne ağırlaştığının farkındaydılar. Bundan dolayı, sahibin işinde olduğu bir vakitte, bahçeye bakan arka balkonun penceresinden içeriye süzülüp altın dolu süslü metal kutuyu evden çıkardılar.

Sahip o akşam evine dönüp kasanın yerinde yeller estiğini görünce mahvoldum, mahvoldum diyerek hıçkırığa hıçkırığa ağladı. Bu soygunun üstünden birkaç hafta geçmişti ki hizmetçiler birer ikişer malikâneyi terk ettiler. Sahip, bir pazar günü, sobasını kendi yaktı. Çayını kendi demledi ve evinde tek başına yemek masasına oturdu.

Altınları gittiğinden beri hayata küsmüş gibiydi. O gün yıllar sonra ilk defa kendi yaptığı çayın tadını hatırladı. Sandalyesinin rahatlığını, kitaplığını, mobilyaları son derece iç açıcı geniş ve güzel salonunu... Eşyalarına kaç zamandır bu gözle bakmamıştı.

Sahip, altınlar yüzünden, yıllardır, hayatındaki güzelliklerin hiçbirini fark edememiş olduğunu büyük bir üzüntüyle görüyordu. Çok şükür ki hırsızlar onu büyük bir yükten kur-

tarmışlar, kuş gibi hafifletmişler, gerçek hayatı, gerçek güzellikleri yeniden görebilmesini sağlamışlardı.

Sahip huzur içinde çayını yudumlarken malikânenin bahçe kapısının tokmağı hızlı hızlı vuruldu. İtibarı kalmayınca arayanı soranı da kalmayan sahip, hayırdır inşallah, diyerek dışarıya çıktığında, iki görevlinin ellerinde çalınan altın sandığıyla kendisini beklediklerini gördü.

Sahip, sandığın kapağını açınca, soyguncuların sandığın üzerine yeni altınlar da eklediklerini gördü. Görevliler, yakaladığımız soyguncular, bu altınları sizin konağınızdan almış olduklarını itiraf ettiler, diyerek altın dolu süslü metal sandığı kendisine teslim ederlerken sahip, servetinin zirveye çıktığı günlere böylece dönebileceğini gördü. Fakat artık böyle bir şey istemiyordu. Huzurunun bozulmaması, her şeyi gerçek değeri ve gerçek işlevi ile görebilmesi için, akıl pusulasının ibresini şaşırtan bu tehlikeli metalden uzak durması gerektiğini anlamıştı. Bundan dolayı görevlilere dedi ki: “Hayatımızın güzelleşmesi için, altının belli ellerde toplanmasına mani olmalıyız. Benimle kapı kapı gezip bu altınları, olmaları gereken yerlere götürmeme yardım edebilir misiniz?”

Sahip, iki görevlinin yardımıyla altınları dağıtıp evine dönerken, kendisini romantik bulan görevlilere dedi ki: “Şu altının bizden çaldıklarını bilsek, hırsızların onları bizden çalmalarına sevinirdik.” Görevliler, sahibi anlayabilecek merhalede değillerdi. Görevlilerden biri dedi ki: “Ama efendim, insanlar üç beş kuruş için kapı kapı dolaşıyorlar, biz ise bugün, kapı kapı dolaşıp altın dağıttık.” “Sahip gülümsedi, eğer altın, kendisine dokunanı bağımlısı hâline getirmiş olmasaydı, elinde biraz fazla altın biriken herkes, onun zararlarından korunabilmek için kapı kapı dolaşıp bizim bugün şu yaptığımızı yapardı. Bundan emin olabilirsiniz.” dedi.

Tavuk ziyafeti

– Ben gerekli şeyleri en güzel şekilde söylüyorum.
– Anladım da çok konuşuyorsun.
– Güzel şeylerin fazlasından zarar gelmez.
– Bir şey fazla olduğu zaman, onun güzelliği biter. İhtiyaç kadar ve karşındakinin kapasitesinin elverdiği ölçüde söyleyeceksin.

– Dayıcığım, bu konuda seninle anlaşamayacağız. Ben, bildiğim gibi yapmaya devam edeceğim, çünkü söyleyeceklerim var.

– Sen bilirsin sevgili yeğenim.

Dayımla aramızda geçen bu konuşmadan birkaç gün sonra, bazı hafta sonları bize gelen iki çocuğunu almak için evimize uğramıştı. Fakat çocuklar, gitmek konusunda biraz gönülsüzdüler, üstüne annem de ısrar edince dayım: “İbrahim, o zaman sen bize gel, öğle yemeğini birlikte yeriz. Zaten pazar günleri dışında kimsenin kimseyi gördüğü yok.” diyerek beni evlerine davet etti. “Olur.” dedim. Ben, hazırlığım bitene kadar içeri girip bir iki dakika oturmasını istedim fakat dayım, kapıda beklemeyi tercih etti. Bunun üzerine alelacele dış kıyafetimi giyiniş kapıya çıktığımda dayım: “ Bir dakika.” dedi. “Bir şartım var, onu baştan söyleyeyim. Tabağındaki yemeği bitireceksin.” Bu şartı duyunca bir defasında tabağımdaki yemeği bitirmediğim için onun bana ciddi ciddi çıkıştığını hatırladım.

ladım. Çünkü dayım, israf konusunda çok titizdi. Yemeğini mutlaka bitirir hatta tabağını ekmeğiyle silerdi. Bizim de öyle yapmamızı istediği için bu konuda kendisinden bir yığın nasihat dinlemiştım:

– Sana fayda, nimete saygı, yıkayana kolaylık; bundan güzel ne var? Kimileri tabağını silmeyi ayıp sayıyor. Ne kadar garip bir şey. Zenginlik gösterisi yaparken fakirliğe giden yolu seçiyorlar. Hâlbuki herkes bilir ki israf, insanı fakirleştirir. Hem tabaktaki yemeği bitirmemek, başkasının hakkını gasp etmektir. Ben böyle deyince abartma diyenler oluyor. Hâlbuki mübalağa etmiyorum; öyle yapanlar, hakikaten başkasının hakkını yiyorlar. Döktüklerinin yerine başka bir şey yediklerini düşünmüyorlar. Döktüklerini yeselerdi, yerine yedikleri, başkalarına kalacaktı.

Dayımın şartını hiç düşünmeden kabul ettim. Çünkü her şeyi en verimli şekilde kullanma prensibinin benimsenmesinin yemek disipliniyle başladığını ben de fark etmişim. Hem zaten o an çok açtım. Tabağımı bitirmek şöyle dursun fazladan bir tabak bile yiyebilirdim.

Bizim eve on dakika kadar uzaklıkta bulunan dayımların evine girdiğimizde mutfaktan nefis kokular geliyordu, yengem yemek konusunda oldukça maharetli idi. Masaya oturduk. Servise yardım edecektim.

– Misafirsin, sen otur, diyerek, izin vermediler.

Dayımla yengemin tabağında birer büyükçe pilic budu, benim tabağında dört koca but...

Şaşırmışım:

– Yenge, benim tabağım niye bu kadar dolu?

– Valla bilmem, dayına sor?

– Dayı?

– Söz verdin, erkek adam sözünde durur.

Güldüm:

– Böyle söze can kurban, seve seve tutarım.

Dediğim gibi karnım çok açtı ve yengem aşçılara taş çıkartırdı.

Ne var ki birinci budu bitirdiğimde, kapasitemin sınırsız olmadığını gördüm ve ekmeği az yemem gerektiğine karar verdim.

Hız kesmeden ikinci budu da bitirdim. Karnım fazlasıyla doymuştu. Pilavdan birkaç kaşık alıp kalksam iyi olacaktı. Biraz pilav yedim ve iki budu hiç dokunmadan tabağımın kenarına çektim.

– Dayı, bu iki but kalacak.

– Aaa, olmaz, olmaz; hepsi bitecek, onun için geldik ya buraya.

– Bunlar çok büyük insan bir tanesiyle bile doyuyor, ben iki tane yedim. İmkânı yok daha fazla yiyemem.

– Hadi hemen su koyuverme, bak yarısı bitmiş bile.

Doğru, yarısı bitmişti. Hiç ekmeğe yemezsem birkaç lokmada üçüncü budu bitirmek çok zor olmayacaktı. Bu düşünce ile üçüncü buda başladım fakat daha yarısını bitirdiğimde bile fazlasıyla doymuştum. Diğer yarısını bitirebilmek için sık sık su içmek zorunda kaldım. Nihayet üçüncü budu da bitirip kemiğini kenara bıraktığımda onu iyi sıyırmamış olduğum, bu gibi konularda çok titiz olan dayımın gözünden kaçmadı:

– Bunu iyice sıyracak, dördüncüsünü de bitireceksin!

– Tamam dayı, bitireceğiz.

Bitireceğimi söylüyordum ama bunu yapamayacağımı biliyordum çünkü artık her lokma bir azaptı benim için. Kendimi daha fazla zorlasam istifra edeceğimden emindim. Güç bela birazcık daha yedikten sonra mecburen durdum.

Dayım üsteledi:

– Hadi biraz gayret et, az kaldı.

Durakladıktan sonra, bir lokma bile yiyemeyeceğimi açıkça gördüm. Dayımsa sıkıştırılmaya devam ediyordu:

– İbrahim, çok faydalı. Protein alıyorsun. Ne kadar yersen, o kadar faydalıdır.

Konuşacak hâlim yoktu. Dayım sordu:

– Faydalı olduğuna inanmıyor musun?

– Dayıcığım doydum, daha fazla yiyemeyeceğim.

– Yoksa beğenmedin mi? Güzel olmamış mı?

– Yenge, elinize sağlık, çok güzel olmuş.

Yengem nazik bir insandı, o anda geçirmeme rağmen yüz ifadesini ve kibar ses tonunu hiç değiştirmeden

– Afiyet olsun İbrahim, kendini zorlama, doyduysan bırak, dedi.

Dayım ısrarlıydı.

– Hayır, hayır. Hem güzel hem de faydalı olan bir şeyin çok olmasının bir zararı yoktur.

Dayımın ne demek istediğini bu sözünden sonra anladım ama artık çok geçti. Kendimi hiç iyi hissetmiyordum. Durumumun hakikaten kötü olduğunu dayım da gördü ve yürürsem açılacağımı söyleyerek birlikte dışarı çıkmayı teklif etti. Masayı öylece bırakarak dayımla dışarı çıktık. Yarım kilometre ileride, bir park vardı. Oraya kadar yürüdük.

Ben, parktaki banklardan birine, yığılırcasına oturdum.

– Umarım biraz rahatlamışsındır.

– İkinci buttan sonra, tek bir lokma bile yememeliydim. Tıka basa doyduktan sonraki her parça benim için bir işkence oldu.

– Özür dilerim İbrahim, galiba yanlış bir iş yaptım fakat senin doğru ve güzel de olsa, insanların anlama, dinleme ve ilgi gösterme sınırları aşıldığında; sözlerimizin tat vermediği gibi zararlı da olabileceğini iyice anlamamı istiyordum.

– Sağ olasıñ dayıcığım da beni az kalsın öldürüyordun.
– Ben, ikinci buttan sonra pes edeceğini zannetmiştim.
– Keşke öyle yapsaydım. Ah dayı, beni mahvettin, başım dönüyor, fenalaştım, galiba öleceğim.

– Allah korusun! İstersen biraz daha yürüyelim.

Biraz daha yürümek üzere kalktık. Beş on dakika daha yürüdükten sonra, hissedilir derecede rahatlamıştım:

– Dayı, her halde bir daha çok uzun süre tavuk yemem.

– Aferin, gelişıyorsun. Seni dinleyenlerin de bir daha uzun bir süre seni dinlemek istemeyeceklerini artık anlamış bulunuyorsun.

– Allah aşkına dayı, daha fazla üstüme gelme. Tamam, haklısın, kabul ettim.

Dayım kahkahayla gülüyordu:

– Tavuk yiyen akıllanır, tilki gibi ihtiyatlı ve tedbirli olur.

– Valla dayıcığım, senin maşallahın var; tilki senin yanında halt etmiş.

– Usûlen özür dilemekten hoşlanmadığımı bilirsin. Samimi olarak söylüyorum, başvurduğum yol gerçekten yanlıştı. Bundan dolayı da pişmanım. Fark ettirmek istediğimi, sana daha farklı bir yolla da anlatabilirdim.

– Sahi ya, bana bu dersi vermek için tavuk yedirme yolunu seçmeyi nasıl akıl ettin?

Ne söylesem dayım gülüyordu. Onların çocukluğunda, köylerinde, bazı seneler tavuk hastalığı ortaya çıkarmış. Onlar o dönemlerde tavuk yemekten bıkarlarmış. Her gün sobalarının üzerinde bir, bazen iki tavuk kaynarmış ve bu bir ki ay sürermiş.

Bir başkadır benim memleketim

Balikesir-Kütahya posta trenine, Tavşanlı'dan bindim. Oturduğum dörtlü koltuk grubunun çaprazındaki dörtlü koltuk grubunda, Almanya'da çalışmakta olan bir Türk işçisi, eşi ve üç çocuğuyla birlikte oturuyordu. Üçüncü çocuk dört yaşında, gözlüklü, siyah saçlıydı ve annesini kucağındaydı.

Anne, bir Alman'dı. Bütün aile üyeleri, sadece ve sadece Almanca konuşuyorlardı. İlk gördüğüm an, onların turist olduklarını zannetmiştim. Kadının solunda, ailenin on üç-on dört yaşındaki ortanca çocuğu oturuyordu. Bu çocuk, çok açık kumral saçlı, rahat tavırlı, son derece çekici ve sempattikti. Başımı çevirir çevirmez dikkatimi çekmişti. Bu civarda bu kadar bakımlı ve bu kadar doğal ve böyle rahat tavırlı hiçbir çocukla karşılaşmamıştım. Öyle mutluydu ki... Biri çenesinde, diğeri sağ yanağının biraz üst kısmında iki tatlı gamzesi vardı.

Baba; siyah saçlı, esmer, yağız, bizden bir adamdı. Yanındaki koltukta, bütün yüz hatlarını zayıf ve çirkin annesinden almış olan büyük oğul oturuyordu. Bu ailenin ikişerli koltuklarda karşılıklı yerleşim plânları bana çok manidar göründü, sanki Alman asıllı anne, Türk asıllı kocasından istediklerini kendi tarafına almış, kendisine benzeyen sevimsiz çocuğuyla kendi ırkına benzemeyen yakışıklı, esmer kocasını karşıya atmış, kucağında dört yaşında kızı ve yanında olağanüstü güzel bir yüze sahip olan ortanca oğlu bulunuyordu.

Ben bu aileyi göz ucuyla mütemadiyen izlerken, bir ara, kadının çantasındaki cep telefonu, “Bir başkadır benim memleketim.” diye çalmaya başladı. Kadın, telefonu çantasından çıkarıp karşısında oturan eşine uzattı. Adam, “aleyküm selâm” diyerek konuşmaya başladı. Konuşması bittikten sonra telefonu cebine koydu. Bir süre sonra tekrar telefon çaldı. Yine benzer bir konuşma oldu. Adam, yarım saat sonra Kütahya’da olacağını söyledi.

Kadın ve çocukları, yolculuğumuz boyunca, ne kendi aralarında ne de Türk babayla, tek kelime olsun Türkçe konuşmadılar. Dördü de ısrarla hep Almanca konuştular.

Onların bu tutumları üzerine, biraz önceki tahlilimi düzeltmek gereği duydum. Kadın, üç çocuğunu da kendi yanına çekmişti. Hatta adamı da çünkü o da ailesiyle hep ve sadece Almanca konuşuyordu.

Bunu düşününce, bu Türk babaya biraz kızdım. Ama sadece biraz kızabildim. Çünkü yüz ifadesindeki asalet, bütün tutumlarındaki şahsiyetlilik, onun ancak başka bir çare bulamadığı için evinin dilinin Almanca olmasına müsaade ettiğini, şüpheyne mahal bırakmaksızın gösteriyordu. Eğer bu öyle olmasaydı, telefon için seçtiği müzik niye: “Bir başkadır benim memleketim.” olsundu ki?

Ayvalıbunarlı Mustafa'dan, "Tepsi de Tepsi Fındıklar" türküsüne tezkip

Ben Denizli'nin Acıpayam kazası Ayvalıbunar köyünden Mustafa, Ayşe'nin babası. Kendimi bu şekilde takdim edişim, bizim kızın şöhretindedir. Yoksa bizim örfümüzde, kişinin kendisini karısıyla kızıyla tanıtması utanılacak bir hâldir. Esasında biz, el yanında karımızın, kızımızın ismini bile söylemeyiz. Ne yapalım ki bizim kız meşhur oldu çıktı. Duymayan varsa deyivereyim: "Hani on yıldan beridir şu, radyolarda, televizyonlarda çıkan 'Tepsi de Tepsi Fındıklar' türküsündeki Ayşe, işte o benim kızım. Her çalınışında kanımı beynime toplayan, beni ele güne rezil etmiş olan o türküyü sizin de duymanız için harfi harfine yazıyorum: "Tepsi de tepsi fındıklar/Ayşe de Veli Aga'mı gıdıklar/Aman aman Ayşe'm, şanına/Nasıl çıkcen Veli Aga'mın yanına

Tepsi de tepsi pırasa/Ufacıcık yaprağına kar yağsa/Aman aman Ayşe'm şâr diye/Nasıl varcan Veli Aga'ma yâr diye

Denizli Acıpayam arası/Veli Aga'm nerden bulçek başlık parası/Aman aman Ayşe'm şanına/Nasıl gelcen Veli Aga'mın yanına"

Evvela şunu vuzuha kavuşturmalıyım. Esasen, ortada öyle büyütülecek gibi bir vukuat yok. Her şey, bir fındık ayıklama meselesinden ibaret. Daha o günlerde, türküyü duyar duymaz, hem kızı, hem bizim ihtiyarı iyice bir sıkıştırıp: "Len kepaze ettiniz beni, kahveye çıkacak haysiyet bırakmadınız!" deyip,

ikisini birden dövecek olduydum. İşte daha o zaman, Ayşe, meseleyi, sıcağı sıcağına, bütün tafsilâtıyla bir bir deyiverdiydi. Bütün memlekete yayılacağını o vakitler aklımın ucundan bile geçirmedim, gayet basit ve binlerce benzeri bulunabilecek bu hâdisenin aslını kamuoyuna açıklamak için bu satırları yazıyorum.

Bizim Ayvalıbnar köyünde, Arıdere boyunda, hâlâ işlediğim, on beş-yirmi dönümlük, bir fındık bahçem vardır. Bu tarlacığın, çok verimli toprağı vardır; yılına rastladı mıydı, bize epeyce bir fındık verir. O yaz da, Allah rızkımızı bol eylemek istediği için her dalda öbek öbek fındık yetişti. Mahsul iyiden iyiye kıvamına gelip sararıp dökülmeye yüz tutunca tarlaya gidip beş on gün içinde hepsini yolduk geldik.

Bu iş hiçbir zaman güç olmaz. Belki keyifli bile olur. O yaz da öyle olduydu. Güneş tepemize dikilip bizi sıcaaktan bunaltmaya başlayınca çalışmaya ara verip ikindi vaktine kadar, dere kenarındaki koca ağaçların gölgelerinde serin serin yemeğimizi yeyip istirahat ettiydik. Bizim ihtiyar, ilkyazın, bu bahçenin bir köşesine kavun karpuz çekirdekleri gömüvermişti. Hani iyi de etmiş, taze taze karpuzları, buz gibi suda öğleye kadar dinlendirip soğuk soğuk yemiştik.

Ben öyle sabahtan akşama kadar çalışmaya gelemem. Bundan dolayı, tarlaya, iki ağımyı da götürmüştüm. O vakitler derenin suyu şimdiki gibi cılız değildi; kimi yeri adam gömerdi; ben, işten kaytarmak istedikçe dereye inip üç beş sazan yakalayırıyordum. Böylece hem bizimkilere lezzetli bir öğün çıkıyor hem benim vaktim güzel geçiyordu.

Hasadı yaptıktan sonra; çuval çuval fındıkları bir iki römorkta eve getirir, harman yerine boşaltırdık. İşin bundan sonrasına ben hiç karışmazdım. Ayşe, anası ve konu komşu el birliğiyle fındıkları tepsi tepsi ayıklarlardı, yalnız, bizim ihtiyar, bahçeye, mutfağa, ahıra, tavuklara da yetişmek mecburiyetinde olduğu için, onun harman işi de dolan tepsileri alıp evin önündeki,

neredeyse bütün gün güneş gören, betona dökmekten ibaretti. Bu durum kızların hoşuna bile giderdi, çardağın altında, kalın şilteler üzerinde, yaşıtlarıyla sohbet ede ede, arada çayla yahut ayranla renklenmiş hoş anlar yaşarlar; bütün iş bittikten sonra da evlerine dış kirası olarak beşer onar kilo fındık götürürlerdi.

Bir hafta yahut on gün kadar süren bu fındık ayıklama fasıllarını, kızlar, köy hayatının genellikle ağır olan diğer işlerinin yanında dinlenme ve eğlenme gibi gördüklerinden, türküler söyleyerek işi cümbüşe benzettikleri çok olurdu. İşte bizim meşum türkünün yakılması da bir şenlik gibi geçen bu fındık ayıklama günlerinden birinde olmuş.

O gün ben, yağlı güreşleri izlemek için Acıpayam'a gitmiştim. Pehlivanlardan biri, askerlik arkadaşım Tırpancı Memet'in büyük oğluydu. Güreşler kıran kırana geçti geçmesine de biz, işin o tarafında değiliz; maksat eş dost bir araya gelsin ve güzel bir gün geçirelim. Nitekim öyle de oldu; ikindiye doğru Memet'le, çimenlerin üzerinde kuzu çevirmesi yemiş, gözlerimiz bayılsıya doymuştuk. Hele bez çardağın altında içtiğimiz limonatalardan, her ikimiz de, çocukluğumuzda Acıpayam panayırında içtiğimiz limonataların tadını bulmuştuk.

Gerçekten de o gün her şey çok güzeldi lâkin böyle her şeyin çok iyi gittiği zamanları aksiliklerin ve can sıkıcı olayların izlemesi bilmiyorum yalnız benim bahtımın özelliği midir? Şu yaşım geldim, kaderimin bu kaidesinin aksadığına hiç şahit olmadım. Bundan dolayı, işlerimin pürüzsüz gidişi beni rahatsız eder. Fakat ne yalan söyleyeyim, o gün herhangi bir terslik ihtimali veya o mutad mutluluk kuşkusu, içime hiç doğmamıştı. Meğer talihim, aklımdan geçip geçmemesine bakmaksızın, değişmez sürprizciliğini o gün de icra etmiş imiş. Çünkü bizim Ayşe'nin Veli'yi gıdıkladığı gün işte o günmüş; fakat bundan, benim, epey sonra, daha doğrusu, neredeyse köyde o hâdiseyi duymayan bir Allah'ın kulu kalmadıktan sonra haberim oldu.

Veli, iki ev ötemizde oturan İbiş Hüseyin'in ortanca oğludur. Bu hâdise sırasında, askerden gelişinden bir yıl ya geçmiş ya geçmemişti. Teni taze, eli ayağı düzgün, efendice bir oğlandı ve doğrusu; onun, bizim Ayşe'de gönlü olduğunu epey bir zamandan beri kulağımın ucuyla bilirdim.

Ayşe evimizin tek kızı, tek çocuğu; Allah bize ondan başka iki evlat daha verdi ama nasipleri yokmuş, onlar pek yaşamadılar; sonra da benim kocakarı rahatsızlandı filan derken elimizde bir goncamızla kocadık kaldık.

Tek çocuk olunca, bizim Ayşe, neredeyse şehirli kızlar kadar rahat büyüdü; rızkını Allah verdi, nazını da biz çektik, dövmedik, sövmedik; onu çiçek gibi yetiştirdik. Edebini elimizden geldiğince verdik vermesine ya; anadan babadan yüz bulunca, kız kısmı biraz fazlaca hareketli olur. Hele o fındık ayıklama sefalarında, iş yapıyoruz diye bir araya gelen bizim mahallenin kızları...

Veli'nin 16 yaşlarındaki kız kardeşi Şadiye de mahallemizin kızlarından biridir ve o gün bizim çardağın altında fındık ayıklayanlardan biri de o imiş. Zaten beni de türküyü de yakan odur. Bakın iş nasıl olmuş: Kızlara ara sıra yardım eden bizim kocakarı, gübürleri temizlemek için ikindiye doğru ahıra inmiş; Ayşe'yle arkadaşları fındık ayıklamaya devam etmişler. Hepsinin yaşları on beş, on yedi arası; hava güzel, önlerinde yiyebildikleri kadar fındık; hem çalışıyor, hem oradan buradan konuşup, gülüşüp, şakalaşıyorlar. Buraya kadar hiçbir şey yok; fakat bir ara, neden icap etmişse, İbiş Hüseyinlerin Veli, kız kardeşi Şadiye'yi çağırmağa gelmiş, Şadiye de, mahsus ağabeyini orada azıcık bekletmek için "Gelmiyon işte, sen git!" filan demiş; Veli de o bahaneyle avlunun kenarında biraz beklemiş. Bu danışıklı çekişme biraz uzayınca, bizim kız şaka yollu: "Ne dikeliyon len orda, yardım etsen ya!" diye takılınca, Veli denen gavat, bir iki adım daha yaklaşmış; Şadiye: "Aha şunlar da ayıklandı mıydı geliyon." diyerek, kasten ağasını orada tutmaya çalışmış; vaziyeti bilen ötekiler de: "Ne boş

boş beklersin, iki fındık da sen soysan a!” diyerek kendisini teşvik edince Veli, Şadiye'nin yanına başına büzülmüş, bir iki fındık ayıklamış.

Veli, bacasının yanına oturmuş ama öbür yanında da kendisine biraz uzakça, bizim Ayşe oturuyormuş eh buraya kadar da hiçbir şey yok. Nasıl olsun ki? Bizim, köylü uşaklar öyle birden konuşamazlar; hele onca kız arasında, oturdukları yerden başlarını kaldırmazlar. Zaten köy yerinde bir kızla oğlanın konuşacağı ne olabilir ki. Dediğim gibi, üstelik yalnız da değiller; fenası, oğlan yaptığının ayıp olduğunun farkında.

Bizim orada böyle şeyler bugün bile olmazken o zamanlar nasıl olsun. Siz şimdi bu dingilin yediği haltı düşünün: Ayşe'nin anası ha deyip çıkıverse yerin dibine geçmeyecek mi, girecek. Yahut benim biraz erken gelesim tutsa Acıpayam'dan, Allah kurtarsın... Bütün bunlar beklenmedik şeyler değil ama itin canı kalkıp gitmeyi istemeyince gafletini yenememiş ve öylece oturup kalmış. Dediklerine göre, bir ara, Ayşe'yle utana sıkıla birkaç lâkırdı da etmiş fakat hepsi o kadar. Herkes bilir ki, oğlan kısmı böyle çekingen durunca kız kısmı daha bir delilenir. Her hâlde bu sebepten olacak bizim Ayşe de çorapsız ayakları fındığa gömülen Veli'nin ayaklarını arada bir iki gıdıklamış. Böyle şeyler Şadiye'nin gözünden kaçarmı, o vakit hiç sesini çıkarmamış fakat her şeyi de bir bir görmüş.

Görmüş görmesine de olan biten hâdisenin hepsi bu; zaten birkaç dakika geçmeden, bizim kocakarının tenekelerle ahırdan çıkmakta olduğu tangırtılardan belli olunca önce Veli, lâstiklerini giyip kalkıp gitmiş hemen ardından da Şadiye ayaklanmış ve kalan kızlar fındık ayıklamaya devam etmişler.

Veli'nin bacası olacak o Şadiye dediğim kız, şeytanın teki değilse ne olayım! Ertesi gün öğleye doğru, daha kızların çoğu gelmeden, bir yandan ayıklanmış fındıkları tepsiye atarken, bir yandan da başlamış Ayşe'ye takılmaya: “Depsi de depsı fınduklaar/Ayşa da Veli Aga'mı gıdıklaar”

“Ne gıdaklayıp duruyon kes sesini” diyen biri olmayınca da bu Şadiye cadısı sözü uzattıkça uzatmış. Bir ara iyice aşka gelip boş bir tepsiyi def gibi çalarak, türküyü yakmış ve üç dört kız bir güzel eğlenip coşmuşlar. O sırada bizim kocakarı, mutfakta yemek pişirmekteymiş ve bu coşkun sesler onun da kulağına gelmiş fakat o, bunu mutad türkülerden biri zannederek aldırış etmemiş.

Şadiye, o gün yarısını yaktığı türküyü, beş on gün sonraki bir nişanda, dümbelek eşliğinde tamamlamış ve her dinleyenin hoşuna giden bu türkü eşliğinde kızlar defalarca oynamışlar. Bugün artık bütün memleketin bildiği ‘Tepsi de Tepsi Fındıklar’ türküsü, böyle ortaya çıkmış.

El, oynadı gitti fakat ya ben? Ah, o günden sonra bende el içine çıkacak yüz kalmadı. O öfkeyle Ayşe’ye: “Ne haltlar ettin gız, namusumuzu, haysiyetimizi ney üç paralık ettin!” diye sağlam bir çıkıştım, dövecek oldum. “Valla buba, dedi, heç bişe yapmadım, olan biten, fındık soyarkenki bir iki lakırdı. Şadiye’nin ganı gaynıyo, türkü söylecek, eğlencek. Başka derdi mi var sanki...”

İşte bu türkünün ve bizim Ayşe’nin hikâyesinin aslı esası budur, inanmayanın günahı boynuna; Allah’ım şahit olsun, bütün hâdise bundan ibarettir. Gerçi ben, türkünün köyde çalınıp söylenmesinden öyle fazlaca gocunmuş değildim. İki cümbüşte söylenip unutulacaktı nasıl olsa. Hoş, unutulmasa da öyle fazla bir şey yoktu türküde. Çünkü türkünün hikâyesini, gıdıklama hadisesinin mahiyetini ve ortada abartılacak bir şey olmadığını herkes biliyor. Fakat ne zaman ki biri gelip türküyü derledi ve radyoculara verdi, işin seyri büsbütün değişti.

Nasıl değişmesin ki radyocular; defalarca dinlenmeğe değer bir manası varmış gibi bu çok basit, abuk sabuk türküyü radyolarda dıngır dıngır çaldırılmaya başladı ve bir Allah’ın kulu da çıkıp da: ‘Ayvalıbnar’lı Mustafa’nın izzet-i nefsi incinir mi?’ demedi.

Şimdi deyiverin bana, öyle çok kötü bir hikâyesi var mı bu gıdıklama türküsünün? Lâkin dinleyen, kızımın neredeyse Veli denen ite sarkıntılık ettiğini zannedecek. Sinirim bozuluyor, koskoca ülkede radyolara çıkacak doğru dürüst bir türkü yok mu ki bu meşum türküyü çalıp duruyorlar. Niyetleri köyden bahsetmek ise çok daha ehemmiyetli mevzular bulabilirler. Ne var ki, onların canları böyle şeyler duymak istiyor, Allah cezalarını versin onların. Ayşe'yle bizim kocakarının her kış parmakları donardı buz gibi mutfakta; soğukta pancar çıkarırlar, kavurucu sıcakta orak biçerler, haftalarca çapa kazarlardı; nice yıllar, üç kuruşla kışı çıkarmaya çalıştığımız oldu. Köylüler, doktoru ancak ölürken görür tabi yolda teslim-i ruh etmeden Acıpayam'a, oradan da Denizli'ye ulaşabilirlerse. Avurtları çökük, dişleri dökük, esvapları sökkük, saçları dağınık, halleri perişandır her birinin; medeniyetin nimetlerinden öylesine habersizdirler ki ne kadar yoksul ve dünyadan çağlarca geri olduklarını dahi bilmezler.

Hâl böyle iken bizim şehirli sanatseverlerimiz ve bahusus radyocularımız köydeki mühim meselelere eğilmek yerine köylü ile eğleniyorlar. Niçin anlamak istemiyorlar ki köydeki bütün aşkların hikâyesi bu kadardır. Ayşe'yle Veli'nin, türküler geçmiş sevdaları da bütün diğerleri gibi bitti. İbiş Hüseyinler bir akşam gelip istediler, biz de 'he' dedik verdik. Sonra düğünleri oldu ve o günden sonra Ayşe, tarlaya Veli'yle gitmeğe başladı. Hepsi bu.

Tahsillilerimiz niçin anlamak istemiyorlar ki, köylülerin şikâyetleri aşktan ziyade aştandır, iştendir. Onlar bakmasınlar türkülerimizde sevdadan bahsedilmesine âdet böyledir; çünkü türküler, cümbüşlerde, düğünlerde yakılıp söylenir; işin gücün, borcun harcın, acının kederin, kazanın belânın, hastalığın ecelin türküsü pek olmaz. Hem olsa ne olur; radyocuların aradıkları öyle şeyler değil, başka şeylerdir.

Doğrusunu isterseniz, bizde doğru dürüst türkü de yoktur. Meselâ şu bizim 'Tepsi de Tepsi Fındıklar' türküsünü yakan

Şadiye kız, anlatacağı hiçbir şey olmadığı için, en kolay yolu seçmiş ve bilinen bir meseleden, başlıktan bahsetmiş ve böylece sözün gelişine bu başlık parası eklenmiş gitmiştir. Aşk yok, sohbet yok, konu yok, gaye yok, dünya görüşü yok... Hiçbir şey yok. Bu durumda ne yapsın, ne desin ki Şadiyecik.

Radyolarda bu türkü çıktıkça, şehirli dinleyiciler ve bilhassa da münevverlerimiz; ‘Vay insafsız köylüler, kızlarını satıp duruyorlar!’ deyiveriyorlardır. Böylelikle onlar; köyün, köylünün hiçbir zekâ, yatırım ve emek icap ettirmeyen problemlerini; yani lâfla çözülebileceğini düşündükleri meselelerini dile getirmiş ve haliyle, ülkelerinde üzerlerine düşen herhangi bir fiilî vazife bulunmadığını da zımnen belirtmiş oluyolar.

Can çıkar, huy çıkmaz; aydınlarımız en yeni televizyon programlarında bile kan davasını, başlık parasını, ağa meselesini memleketin baş meseleleri olarak sunarlar. O programları, filmleri seyrederken bizim kocakarıya: “Yahu, diyorum, bu millet ölmeye, öldürmeye, kodeste çürümeye neden böyle meraklıdır? Neden aydınlarımız anlamıyorlar yahut anlamak istemiyorlar ki, bu garibanların hayatları güzel değildir, onlar canlarının tadına varamamışlardır, bin yıl geride yaşamaktadırlar. İşini düzenini kurandan, boşu boşuna adam vurup hapishaneye giren kaç kişi vardır? Dünyada hangi ileri milletin böyle sorunları vardır? “ Bizim başlık meselesi de aynı mantıkla kolayca türkü ve vaaz u nasihat konusu olup çıktı.

Doğrusu, bu başlık işi, kimi yerde çığırından çıkmış ve kızlar, mal gibi, parayı verenin koluna takılır olmuştur. Lâkin bu, âdetin bozulmuş biçimidir ve misalleri pek azdır; hele bizim bu taraflarda öyle şey hiç olmaz. Bizim gibilerin başlık istemeleri menfaat temin etme arzusundan ziyade, örtendir. Meselâ benim, Veli'den istediğim başlık, iki koyun parası etmez; onun parası ile de kızıma bilezik aldım yani bizdeki başlık öyle aman aman bir şey değildir. Alınan şey cüzi bir şeydir ve genellikle kız babası onu kızına takı almak için kullanır. Öte yandan

Ayşe'min 'he' demediği bir herif bana, isterse iki yüz koyun parası vereydi gene alamazdı kızımı. Ama nerde bizim münevver tabakada o feraset. İki koyuna on sekizlik kız satılsa, kim gidip hemen yarın beş-on tane alıp dolduramaz evine. Azıcık memleketin hâline, ahvaline samimiyetle kafa yorsalar, işin aslını astarını arasalar; iki film çevirivermekle hiçbir işin halledilemeyeceğini anlarlardı.

Memleketlerin münevverlerinin cahillerinden farkı bulunsa, aydın adamlar bütün bunları görmezler miydi? Hadi hepsinden vazgeçtik, aklı başında bir adam, hiç o türküyü radyoda çaldırtır mı? Şadiye denen gevezenin ciddî bi laf etmediği: "Depsi de depsi pırasa/Ufacıcık yaprağına gar yaasa."

Değişinden bile anlaşılabilir. Besbelli ki tek düşüncesi kafiye bulmak, dümbeleşin dıngırtısına katacak birkaç söz uydurmak... Allah'ını seven söylesin, fındık mevsiminde pırasanın, karın ne işi vardır? Cıvık kız aklına geleni deyiveriyor işte. "Denizli Acıpayam arası/Veli Aga'm nerden bulçek başlık parası?" Deyişi de bunun gibi bir şeydir.

Şâdiye, o başlık kısmını türküye laf olsun diye eklemiştir ama, duyan öyle anlamıyor, Ayvalıbunarlı Mustafa'nın, biricik kızını davar satar gibi sattığını düşünüyor. Hâlbuki başlık parası, kızın satılması demek olmadığı gibi, hani bizim meşhur halkçı aydınların iddia ettikleri gibi, evden eksilen işgücünün tazmini de değildir. Bizim ülkemizde babalar kızlarını öyle amele gibi görselerdi, başlık talep edilebilecek güzellikte kız pek ender yetişirdi. Siz ne bakıyorsunuz, o halkı ve vatani için akıllıca ve faydalı bir adım atmak şöyle dursun, milletini bile tanımayan dolmaların dediklerine; biz kızlarımızı en hafif işlerde çalıştırırız. Hem onlarınki nasıl bir mantıktır ki çoğunda bir gram hayır bulunmayan muhtelif radyo, televizyon programlarında şehirdeki karı kızın çalışmasını, bayanların sosyal ve ekonomik hayata katılması adına teşvik ve takdir ederlerken; aynı anda, köydeki bayanların çalışmasından yakınırılar.

El-hâsılı kelâm, o başlık meselesi de gıdıklama hadisesi gibi, köyü bilmeyenlerce kasten abartılmış, sonra da, başlık parasının ailenin işgücü kaybının tazmini olduğu gibi birtakım yakıştırama tezler üretilmiştir; hâlbuki bir kız everilmekle, bir kaşık çekilir sofradan. Fakat mesele çok daha hassas ve derindir...

Şimdi elinizi vicdanınıza koyun ve söyleyin. Ben bu türkünün radyoda, televizyonda çalınmasına, söylenmesine kızmakta haksız mıyım? Günahsız bir insanı ele güne rezil etmek olur mu? Ne diye kızımı azgın, beni para düşkünü ve baskıcı bir baba gibi tanıtırılar? Ne diye bilhassa insanların içlerini gıcıklayıcı türkülleri seçerler? Niçin hakikî problemleri araştırmazlar da beylik ve boş meselelerle uğraşırlar? Ne diye üzerinde hiçbir ciddî çalışma yapmadıkları ve doğru dürüst bilmedikleri meselelerde en kolay şekilde bir kanaate varıp, cılız akıllarının bu hükümlerine destek niteliğindeki abuk sabuk türkülerden bile medet umarlar? Niçin Veli'nin Ayşe'yi alıp almadığına bakmazlar, niçin ülkelerindeki hayatın nasıl devam ettiğini görme gereği duymazlar?

Şimdi Veli oğlum yerinedir benim; ne yalan söyleyeyim, nazarımda, Veli'nin Ayşe'den hiçbir farkı yoktur. Öyle olmasa torunlarımı bu kadar sever miydim? Hele üç yaşındaki o en küçüğü, cin gibi bir oğlan, dünya tatlısı vallahi. Ayşe de memnundur gönlüyle beğenip gittiği Veli'den ve Veli hiçbir zaman: "Ben sana şu kadar başlık parası ödedydim de..." filân diyerek Ayşeciğime eziyet etmemiştir. Olgundur bizim insanımız, âdetini, sebepleriyle bilir.

Derdimi yeterince anlatabildiğimi zannediyorum ve umuyorum ki bundan sonra radyodan, televizyondan: "Tepsi de tepsi fındıklar/Ayşe de Veli Aga'mı gıdıklar."

Sözlerini duyanlar, türkünün bu gibi cümleleriyle, gözlerinde, onları derleyip çaldıranların anlaşılmasını arzu ettikleri aşuifte sahneleri değil, normal bir hâdiseyi canlandıracaklardır.

Yarısı senin yarısı benim

Ortaklardan biri, ilân kâğıdının arka yüzünü boş bırakmıştı. İkinci ortak, bu tercihi verimlilik prensibine aykırı buldu:

– İlân kâğıdımızın arkasını da kullansak daha doğru olmaz mı?

Birinci ortak, kararı üzerinde önceden düşünmüş olduğunu hissettiren sakin bir edayla cevap verdi:

– Ön taraf, bizim mesajımızı iletmeye yetiyor.

– Olsun canım, boş kalsın.

– Yazmamız gereken bir şey bulunmadığına göre, boş kalması daha doğru demektir.

– John, yazmamız gereken şeyler niye olmasın ki? Bir şeyler yazar veya ürünlerimizden birinin fotoğrafını bastırırız. İstersek bir şeyler bulacağımızdan eminim.

– Evet, bulabiliriz, fakat öyle yaparsak, ilândaki amacımızı gerçekleştirme şansımızı yarıya düşürmüş oluruz. İnsanların dikkatlerini dağıtmış olmak istemem.

– Doğru söylüyorsun... O zaman şöyle yapalım: Şansımızı yüzde yüze çıkaralım. Aynı ilânı, kâğıdın arka kısmına bir daha basalım.

– Bence bu, son derece saçma olur. Muhatabı baskıcı bir yöntemle etkilemeye çalışmak asla lehimize olmaz.

– Bak John, biliyorsun ki israftan hiç hoşlanmam. Kaynaklarımızı mutlaka en randımanlı bir biçimde kullanmalıyız. Zaten bu konuda prensip kararımız var.

– Doğru söylüyorsun Rover, lüzumsuz masraflar çıkarmanın hiç manası yok. Eğer kâğıdın ikinci yüzünü de baskıya sokarsak masrafımız iki katına çıkmış olacak. Çünkü çift yönlü baskı, tek yönlü baskının yaklaşık iki katı.

– Niye anlamak istemiyorsun John. Kâğıt, boş kalmamalı, parasını bizim verdiğimiz şeyi biz değerlendirmeliyiz.

– Rover, seni anlayamıyorum. Biz değerlendiriyoruz işte. O kâğıdın üzerinde, bizim düşünüp kararlaştırdığımız ilân bulunacak.

– Hayır, kesinlikle arka tarafı da dolu olmalı.

– Bugün sınırların biraz bozuk galiba.

– Hiç ilgisi yok John, son derece mantıklı şeyler söylüyorum. Fakat senin keçi inadın üzerinde bugün galiba.

– Rover, çocukluğunda defterlerin arka yüzüne yazmak istemediğini hatırla. Eğer çift taraflı baskı yaparsak, baskıların ikisi de arka yüze yapılmış gibi olacak.

– John, kâğıdımızın arka yüzünü boş bırakırsak ne olacağını sana söyleyeyim mi, o kadar düşünüp taşınarak hazırladığımız yazıyı hiç kimse okumayacak.

– Niye?

– Çünkü kâğıdın boş kısmı, dolu kısmından daha fazla ilgi çekecektir.

– Neden böyle bir şey olsun ki?

– Biraz gerçekçi ol John, insanlar, bizim ilân kâğıtlarımıza sadece notlarını ve müsveddelerini yazacaklardır.

– Ne kadar güzel, ikinci bir masrafa girmeden ilânımızın yanında bir de promosyon vermiş olacağız.

– Şaka ediyor olmalısın?

– Bilakis, gayet ciddiym. Kazanmak için paylaşmayı bilmek gerekir Rover. Senin dediğin gibi yaparsak, hiç kuşkun olmasın ki kâğıdımızın iki tarafı birden çöpe gidecektir ancak yarısı boş bırakılmış bir kâğıt işe yarayacağından, insanlar ilânımızın arka kısmını küçük notlar almak için kullanırlarsa ilânlarımız insanların ellerinde dolaşacak demektir. Bizim maksadımız da bu değil mi?

Allah'ın yaptığı ayaklar

Bir ağustos öğlesiydi. Topkapı her zamanki gibi felâket derecede kalabalık; hava çok sıcaktı. Yolcular, gelip gecenler, otobüs çığırtkanları; elektronik eşyadan, sebze meyveye, giyim kuşamdan, hırdavata kadar her çeşit malı bağıra çağıra satan kimi arabalı, kimi sandıklı seyyar satıcılar; amaçlı-amaçsız, biçimli-biçimsiz, yoksul-varlıklı, İstanbullulaşmış-İstanbullulaşmamış sayısız insan; otopark mı, pazar mı, terminal mi, çöplük mü olduğu seçilemeyen bu ünlü meydanın düzensizliğine uyum sağlamaya çalışıyordu.

Burada çocukların, boncukların, çiçeklerin, böceklerin, kedilerin, yeri yoktu. Fitilli bir panikten başka bir şey olmayan böyle bir kalabalığa, takma bacağına güvenip gelmiş bir dilenci de karışmıştı. Dizden menteşeli plâstik bacağının sarı, donuk bir rengi vardı ve o, zavallının bacağı insan yapısı, densin de acınsın diye, beyinler ürperten bacağı, ölü rengiyle kaldırıma uzatmıştı.

Civarda başka dilenci yoktu ve bu son derece normaldi. Topkapı'da dilenmeye kim cesaret edebilirdi ki? Yarınlarına dair bütün düşlerin çöktüğü bu meydanda insanların yardımsever olamayacaklarını öğrenmiş bulduklarından çevrede spastik bir dilenci dahi yokken bu adam burada ne arıyordu? Ancak adam, ne kadar mühim bir kozu bulunduğunun farkındaydı. Çok akıllıca bir plân yapmıştı. Hiçbir işe yaramayan

plâstik bacağına bakanların çoğunun irkilip mendiline sadaka atacaklarını biliyordu. Etrafta hiçbir rakibinin bulunmaması kendisi için bambaşka bir şanstı. Akıllı özürünün o protez bacağı sırf bu işte kullanmak için sipariş etmiş olabileceğini de düşündüm. Pek çok bakımdan, takdiri hak ediyordu. Kesik bir ayağın, bu etkinin binde birini yapamayacağını hesaplamış olmalıydı.

Bilmiyorum hiç protez el, protez ayak, protez çene, takma yüz gördünüz mü? İlkel kavimlerin eşyaları da bunlar gibi amatör, bunlar gibi basittir fakat asla böyle hüznün verici ve korkunç değildir.

Tam da takma bacaklı dilencinin tahmin ettiği gibi, o teknolojik fecaati görünce Topkapı'nın kalabalığında bile irkilip bir mucizeden başka bir şey olmayan kuvvetli ve kıvrak bacaklarımı nasıl olup da daima kaba ve hantal zannetmiş oluştuma hayretlerin en büyüğüyle şaşır kaldım.

Takma bacaklı dilenciye, korkunç ayağına rağmen hiç para veremediğim için üzgünüm. Çünkü hiç param yoktu ve bu yüzden belediye otobüsüne bile binememiştim. Mentşeli plâstik bacak birdenbire önüme çıktığı sırada ben tam da yürümekten şikâyetçiydim. Ama onu görünce, kırbaç yiyen bir beygir gibi canlandım. Akıllı dilenci, otomobillerin en lüksüne sahip olduğumu anlamamı sağladı.

Cimri ablamın kayısı suyu

Ablam ve ben, küçükken çok iyi anlaşıyorduk. Ama yıllar geçtikçe vaziyet değişti. Şimdi ablam dokuzuncu sınıfa gidiyor, ben altıncı sınıfa gidiyorum. Artık ablamla ben, eskisi kadar iyi anlaşamıyoruz. Daha açıkça söyleyeyim, sık sık kavga ediyoruz.

Ablam, bize yakın bir ilde güzel sanatlar lisesinde yatılı okuyor. Eve ancak, bazı hafta sonlarında geliyor. Fakat o iki güne bile çoğu zaman birkaç kavga sığdırıyoruz.

Ablam bu hafta sonu eve gelmedi, bu yüzden ev çok sakin. Fakat geçen hafta sonunda kardeşlik tarihimizin en şiddetli kavgasını yapmıştık. Tartışmalarımızı nadiren şiddete vardırdığımız hâlde, geçen hafta ablam, münakaşamız daha doğru dürüst kızışmadan, elindeki dergiyle kafama vurdu. Tabi ki ben de altta kalmadım. Elimle onun koluna vurdum. Ablam geçen hafta kesinlikle ters tarafından kalkmıştı. Ondan böyle bir şeyi kesinlikle beklemiyordum. Ben kolunun omzuna yakın yumuşak kısmına hırsla vurunca hiç düşünmeden, çat diye yüzüme bir tokat patlattı.

Hiddetten gözlerim sonuna kadar açıldı. Yüzünü, gözünü tırmık içinde bırakmadan rahatlayamazdım. Kızgın bir kedi gibi iki elim iki pençe, ablama saldırdım. Güzelim bluzu, o hengâmede birkaç yerinden söküldü. Fakat sakinleşmemiştim. Öfke çılgınlıkları içinde vurarak, sarsarak, çimdikleyerek,

ona verebileceğim kadar zarar vermeye çalıştım. Ama o da boş durmadı, elindeki magazin dergisiyle pat pat diye birkaç defa kafama kuvvetli kuvvetli indirdi.

O kaos içinde dergiyi yuvarlamayı nasıl düşünebilmiş, buna nasıl fırsat bulabilmişti hâlâ bilemiyorum. Tabi ki daha da öfkelen dim. Eğer annem gürültümüzü duyup hışım la odamıza girmiş olmasaydı çok daha kötü şeyler olacaktı. Haksızlığa uğradığımı düşünüyordum. Ablamın asabî davranması yüzünden günümüzün akışı değişmiş, ikimiz de zarara uğramıştık ve ikimizde de huzur kalmamıştı.

Annem, tabi ki yine beni suçladı: Ablamın eve dinlenmek için geldiğini, fakat her defasında evden yorgun ve üzgün ayrıldığını söyledi. Ben, bu sabahki kavgayı ablamın başlattığını söylediysem de annemin kanaatinde herhangi bir değişiklik olmadı. Bizden uzakta okuyor diye babam da öyle yapıyordu ama özellikle de annem, hep ablama arka çıkıyor. Haksızlığa uğrayan bendim, fakat bunu hiç kimseye kabul ettirebilmeme imkân olmadığını gördüğüm için hadisenin daha fazla uzamasını lüzumsuz buldum ve günün sonraki kısmı, her zamankine yakın bir şekilde geçti.

O akşam, bir tanıdığımızın düğününe davetliydim ve ben asla evde kalmak istemiyordum. Ablam ise düğünlere benden fazla meraklıdır. O hâlde üçümüz birden gitmek zorundaydık. Yani kavgalı olduğumuzu unutmamız lâzımdı. Fakat ben, çok kindar bir insanımdır. Zarara uğradığımda, affetmektense, intikam alırım ve bunu er geç yaparım. Her şeyin normale dönmüş gibi olması, bu defteri kapattığım anlamına gelmez.

Bu defa öyle bir fırsatı, hemen o akşam buldum. Çok mutlu saatler geçirdiğimiz düğünden yeni dönmüştük. Ablam, oturma odasında annemle sohbete dalmıştı. Ben, oda-

mıza girip üstümü değişirken ablamın, düğünde ikram edilen meyve suyunu içmeyip eve getirmiş olduğunu fark ettim. Bu, kâğıt ambalajlı, orta boy bir kayısı suyu paketi idi. Ablam onu, bugün bütün gün elinden düşürmediği, parlak kâğıda basılmış, resimle ilgili, rengârenk kitabının üzerine yatay bir hâlde bırakmıştı.

Aklıma ilk gelen şey, ablamın bu meyve suyunu içmek oldu. Böylece sabahki intikamımı bir ölçüde almış olurdum. Zaten kayısı suyunu çok seviyordum. Bunları düşünürken bir yandan da üzerimi değiştiriyordum ve ablamın meyve suyunu içme kararımı henüz kesinleştirmemiştim. Çünkü ablamın daha sonra bunun acısını benden çıkaracağını adım gibi biliyordum. Pijamamı giydikten sonra, askıya astığım en güzel kıyafetimi gardıroba koyarken aklıma çok parlak bir fikir geldi. Böylece hiçbir riske girmeden intikamımı fazlasıyla alabilecektim: Hemen elime bir iğne aldım ve ablamın meyve suyunun içme çubuğu takılan küçük alüminyum dairesini hafifçe çizdim. Kayısı suyu az az sızmaya başlayınca ben hemen odanın ışığını söndürdüm, sonra da odadan çıkıp annemle ablamın yanına gittim. Kapıdan: “İyi geceler, ben yatıyorum.” dedim. İkisi birden: “İyi geceler.” dediler. Yanlarından ayrılırken ablama: “Bizim odaya gelince ışığı yakma, uyanıyorum, sonra bir türlü uyuyamıyorum!” şeklinde bir nota vermeyi de ihmal etmedim.

O gece belki düğün yorgunluğuyla, belki de intikamımı almamın ferahlığıyla yatar yatmaz uyumuşum. Ablam da isteğime uyup ışığı yakmadan hazırlanıp yatmış. Sabahleyin feryadını duyduğumda ise saat dokuzu geçmişti. Ama kabul etmeliyim ki sabah sabah karşılaştığım manzara gerçekten de çok dokunaklıydı. Ablam, yatağın kenarında, başını elleri arasına almış: “Kitap mahvolmuş, şimdi ben ne yapacağım, öğretmenime ne diyeceğim.” diye feryat ede ede ağlıyordu.

Hemen yatağımdan kalkıp yanına gittim. Onu teselli etmeye çalıştım. O, hıçkırıklar arasında, hocasının hafta sonunda okuması için iki günlüğüne verdiği kitabın hiçbir yerde satılmadığını, olabilecek en kötü şeyin olduğunu söyledi.

Pazar tatilinde olan babam ve mutfakta kahvaltı hazırlarken ablamın çılgılığı üzerine koşup gelen annem, ayakta, ablamın, dizlerinin üzerinde tuttuğu, kenarları kayısı suyuyla sarı olmuş, tarihî eser gibi buruş buruş olmuş kitaba bakıyorlar ve şıpır şıpır gözyaşı akıtan ablamla değil, tanınmaz hâldeki o büyük renkli kitapla ilgileniyorlardı

Dün hiçbirimizin pek önemsemediği resim sanatıyla ilgili o kitap, zengin bir dilin temel sözlüğü kadar kalınlaşınca ailemizin ilgi odağı olmuştu. Babam: “Kızım, içinde sıvı bulunan bir paket, hiç kitabın üzerine bırakılır mıymış!” dedi.

Ablam, gözyaşlarını silerek: “Babacığım, nerden bilebilirdim paketin delinmiş olduğunu.” dedi ve yeniden hıçkırmaya başladı. O an, ablamın durumuna çok üzüldüm. Karşı karşıya kaldığı komplo azmış gibi bir de kınanmak ve bu kınamalara cevap vermek mecburiyetinde kalmaktan doğan huzursuzluk yüzünden okunuyordu. Bütün bu olanların baş müsebbibi olmamın verdiği ağır suçluluk duygusuyla neredeyse her şeyi itiraf edecektim. Fakat yeni kalktığım için önce lavaboya gidip elimi yüzümü yıkamam gerekiyordu. Elimi yüzümü yıkadıktan sonra daha soğukkanlı düşünebilecek durumdaydım. Suçumu itiraf etmemin hiç kimseye hiçbir yararı dokunmayacağı belliydi. Fakat lâvaboda yüzümü yıkarken kendi gözlerime bakmadığımı fark ettim. İşte o zaman, eğer hemen şimdi, suçumu itiraf edip hatamın telâfisi için bir şeyler yapmazsam, vicdanımın kararacağından korktum.

Ama elimi yüzümü yıkayınca epeyce ferahladığımdan, muhakeme tarzım değişti. Ben, meyve suyu kutusunun kapa-

ğını çizerken altındaki kitabın ıslanıp mahvolacağını düşünmemiştim ki. Sadece meyve suyunun kendi kendisine boşalıp akmasını ve cimri ablamın buna üzülmesini istemiştim.

Küçücük bir evde bile her şey şaşkırtıcı bir hızla değişir. Lavabodan çıktığımda, mutfaktan yayılan kaşarlı tost kokusunun, evin kasvetli havasını da değiştirmekte olduğunu hissettim.

Epeyce bir ısrardan sonra ablam da yemek masasına geldi. Annemle babam: “Bugün yola çıkacaksın kızım, beslenmene çok dikkat etmen lâzım. Hem her meselenin bir çözüm yolu vardır. Kitabın aynısını bulabileceğimizi ümit ediyoruz. İstanbul sahaflarında da aratırız. Hiç merak etme en fazla on-on beş gün içinde kitabın aynısını buluruz, buna inan.” gibisinden, birtakım teselli ve ümit cümleleriyle ablamı bir ölçüde avutmayı başardılar.

Ablam o gün akşama doğru yola çıkarken gerçekten perişandı. Yüzünde sıkıntı, gözlerinde endişe vardı. Onun yerinde olmayı hiç istemezdim.

Ertesi akşam ablam telefon ettiğinde, öğretmenin durumu anlayışla karşıladığını fakat yine de sonucun can sıkıcı olduğunu kabul etmek gerektiğini, bundan dolayı da kitabın eşini bulup öğretmene ulaştırıncaya kadar huzurunun yerine gelmeyeceğinden ve okuldaki vaziyetinin düzelmeyeceğinden emin olduğunu, bundan dolayı, bir an önce kitabı bulmaya bakmamızı söyledi.

Bu, ultiमतom gibi konuşmadan sonra, babam: “İşte buyurun, kabak yine benim başıma patladı.” dedi. Sonra da: “Ne diye emaneti alır, eve getirirsiniz. Ben hep demiyor muyum size, kimseden bir şey almayın diye. Emanet malı her çeşit aksilik bulur. Şimdi o nadide(!) kitabı nerden bulacağım ha!” diye epey bir söylendi.

Babam böyle huzursuz huzursuz söylenirken kabağın gerçekte kimin başına patladığını düşündüm: Bu kabak kimin başında patlamıştı; babamın mı, babamın arkadaşlarının mı, ablamın mı, ablamın öğretmeninin mi, annemin mi, yoksa benim mi?

Zaman ötekilerin zararlarının kimini silecek kimini telafi edecekti. Hâlbuki ben... Benim vicdanımdaki iz, hep kalacaktı. Bu yüzden, kabağın benim başımda patladığı muhakkaktı.

İki paket cips

– Hadi oğlum, bak bütün gün işteydim.

Babanın sitemkâr edası her yeni ricasında biraz daha sertleştiği hâlde, çocuk, bakkala gitmeme kararında ısrar ediyordu.

– Unutmasaydın, bana ne, gitmeyeceğim işte. Kendi sigaranı kendin al!

Evde mesele çıkacağı hissettiği için, anne, uzadıkça tatsızlaşan bu münakaşaya arabulucu olarak iştirak etti:

– Yavrum, niçin babanı dinlemiyorsun sen? Zararlıysa zararlı. Baban kendisi alınca zararsız mı olacak sanki?

– O zaman kendisi de almasın. Ben babamın sigara içmesini istemiyorum.

– Tamam hanım, boş ver. Ben Mehmet'e kızmıyorum zaten.

Sonra adam, biricik oğlunu sevgiyle yanına çağırdı:

– Gel benim aslan oğlum. Aslan Mehmet'im, sen babanı ne kadar çok düşünüyorsun, aferin be sana!

Mehmet, kanepede babasının yanına oturdu.

– Ben, artık büyüdüm baba. Her şeyi biliyorum. Eğer beni başka bir şey için gönderseydin, değil bakkala kadar, otogara kadar giderdim.

Adam, oğlunu bağrına bastı:

– Ulen sen yalnız iyi kalpli değil, akıllısın da. Allah, nasip edecekse, herkese böylesini nasip etsin. Pırlanta bu, pırlanta.

Baba ve çocuk sarıştılar, boğuştu, sonra sıra klasik oyunlarına geldi. Baba, halının üzerinde sırt üstü uzandı. Önce dizlerini büküp, ellerinden tutarak Mehmet'i, iki ayağının üzerinde, kaldıracabileceği en üst noktaya kadar kaldırmaya başladı. Çocuk son noktaya çıktığında, bir uçurumun eşliğindeymiş gibi babasının ayaklarına sıkı sıkı tutunuyordu.

Böylece epey bir oyalanıp eğlendiler. Fakat henüz sigara alınmamıştı. Eve geldiğinden beri sigarasız olan adam bir an önce sigara içmek istiyordu. Eşi televizyona dalmıştı. Fakat o, yapacak hiçbir şey bulamıyordu. Kalktı.

– Gideyim de sigaramı kendim alayım madem, dedi.

O sırada Mehmet, çikolataların içinden çıkan küçük oyuncaklarla oynamaya başlamıştı. Babası: “Gideyim de sigaramı kendim alayım madem.” diye mırıldanınca Mehmet, başını kaldırıp masum masum babasının yüzüne baktı. Annesinin biraz evvelki sözü kulağında yankılandı: “Yavrum, niçin babanı dinlemiyorsun sen? Zararlıysa zararlı. Baban kendisi alınca zararsız mı olacak sanki?”

İsteksizce ayakta duran yorgun adam, çocuğunun yüzünde sevgiyle karışık bir itaatkârlık bulunduğunu sezince şansını bir defa daha denemek istedi. Fakat daha o, “Mehmet!” der demez, olan bitenin farkında olan kadın, bakkala gitme tartışmasının yeniden açılacağından çekinip meseleyle ilgilendi. Hava epeyce karardığı için çocuğun bakkala gönderilmesini artık istemiyordu. Kumandayla TV'nin sesini kısıtı:

– Valla bana sorarsan senin gitmen daha uygun. Hava iyice karardı. Hem, bakkal da pek yakın değil, dedi.

Fakat deminden beri oflayan adamın üstünde ağır bir miskinlik vardı. Giyinmeyi ve dışarı çıkmayı hiç istemiyordu:

– Yorgunum dedim yaaa.

– Ne yorgunu sen de Allah'ını seversen. Mehmet'le boğuşmaya gelince on beş yaşında gibisin.

Baba odada birkaç adım attı, hole çıktı, dolandı, döndü.

– Ohoo, şimdi bir paket sigara için giyin, evden çık, merdivenleri in, ta bakkala kadar git...

Kanepenin kenarından süzülüp perdenin ucundan dışarıya baktı:

– Ya Mehmet be, gel bu işi sen yap, 1 lira kazan. Tam 1 lira.

Mehmet, 1 Lira lâfını duyunca meseleyle ilgilendi. 1 lira gayet iyi bir paraydı.

Adam yeniden kanepeye oturdu ve çocuğu yanına çağırdı. Fakat bu defa Mehmet, onun tam önünde ayaktaydı. Anlaşmayı kabul etmeyi düşündüğü her hâlimden belliydi.

Adam, cebinden 5 lira çıkardı.

– Al şimdi bu parayı. Biliyorsun zaten, Winston-light alacaksın. 1 lira da senin. İster şimdi bakkaldan bir şeyler al, istersen sonra.

Mehmet, 5 lirayı eline aldı ve dudağı hafif büküldü, kaşları kıvrıldı. Babası, yüzündeki bu karışık ifadelerin sebebini çözeemedi ve:

– Ne oldu, anlamayı beğenmedin mi? diye sordu.

Mehmet, biraz sıkılarak:

– Babacığım cips alsam peki?... Birbuçuk liralık büyük paketlerden.

Babası:

-Tamam yavrum, cips al, dedi.

Adam, bakkala gitmemek için her şeye razıydı. Bir an önce sigara gelsin de, gerisi önemli değildi. O mutlulukla, büyük paket cipse rıza gösterdiği yetmezmiş gibi, biraz durup düşündükten sonra

– 30 kuruş kalacak, onunla da kendine sakız alabilirsin, dedi.

Tek düşündüğü bir an önce sigarasına kavuşmaktı.

Giyinmek Mehmet için mesele değildi. Hemen hazırlandı. Kapüşonlu montunu da üstüne aldı. Hava zaten iyiydi. Çoraplarını bile giymeden evden çıktı.

Mehmet, oyunlarına başlamadan önce babasıyla arasında geçen küçük anlaşmazlık dışında sıcak ve eğlenceli bir akşamüstü geçirdiği için mutluydu. Yalnız, klâsik oyunlarını oynarken babası ayaklarını iyice kaldırdığında dönme dolabın en üstte olduğu zaman karnına dolan boşluğa benzer bir korkunun, içini doldurduğunu hissetti. O korkuyla içi karıştığında babasının neşeye gülen yüzünde tüm kaçınılmaz gerçeklerden tam bir habersizlik okumuştı. Fakat bu, yanan bir flâşın aydınlığındaki bir görüş kadar parlak ve kısaydı.

Mehmet alacakaranlık yolda ilerlerken birden babasına zehir almaya gittiği fikri, beynine kurşun gibi saplandı. Babasının ikide bir öksürmesi ve balgam çıkarması zaten uzun süredir kendisini huzursuz ediyordu.

Biraz da kendisi olarak gördüğü babasının yüzü neden o kadar solgundu? Gözleri niçin küçülüp içeri kaçmıştı? Bakışları ne kadar ölgün, ne kadar cansızdı. Babası güçsüzlüğünü örtmek için bol bol tebessüm etmekteydi.

Bütün bunları düşününce Mehmet'in gözleri doldu ve babasıyla ilgili korkularını destekleyen daha birçok veri zihninden fıskırdı; sanki sesi de günden güne zayıflıyordu ve işi dışındaki bütün zamanını ve enerjisini ailesine ayırdığı hâlde yüzünde, çürümeyi hatırlatan kötü renkli bir zayıflık ilk bakışta seziliyordu.

Mehmet, karanlık yolda birden kendisini, babasının bilinçaltısındaki korku tüneline girmiş gibi hissetti. Dünyadaki en sevdiği kişi olan babası ise hâlinin kötü olduğu görülmesin ve günden güne solduğu fark edilmesin diye sigara konusunu

evde asla açmıyor, ta çocukluğundan beri bir çılgınlığın içinde olduğunu ısrarla görmezden geliyordu.

Karanlık yolda Mehmet'in içi adamakıllı karardı, boğazı şişti, zihni kilitlendi, gözleri bir noktada odaklandı ve sessiz sessiz ağlamaya başladı. Karşıda bakkalın ışıklı meşrubat tabelaları görüldüğünde, kendi kendisine: "Ne olursa olsun, ben babamı öldürecek olan bir sele bundan sonra bir damlacık olsun su katmayacağım," dedi ve gerisin geriye döndü. Artık ne çips istiyordu ne de sakız. Bir kaynak gibi köpüren hıçkırıklarının içinde, eve girer girmez,

– Babacığım, sana sigara getirmem için bana 1 lira veriyorsun, hâlbuki ben bütün dünyayı versen sana bir tek sigara getirmem. Bundan sonra sana hiçbir zaman sigara almayacağım, senin almanı da istemem, fakat o kadarına ben karışamam!

Diyerek bütün duygularını açıkça ifade etmeyi plânladı.

Mehmet, yol boyunca, ancak feryatla söylenebilecek daha birçok fikir, birçok söz, sigara almadan dönüşüne birçok gerekçe buldu ama kapıda kendisini ağlamaktan gözleri şişmiş bir hâlde gören annesinin çığılığı ve babasının hayretle açılmış batık gözleri karşısında hiç birini söyleyemedi:

– Karanlıkta kayboldum, bakkalı bulamadım, dolaştım dolaştım evimizi zorla buldum, dedi ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Annesi ve babası, Mehmet'i güçlükle sakinleştirebildiler. Fakat babasının içindeki, bir bebek gibi ikide bir sigara biberonuna ihtiyaç hisseden tarafı da teskin edilmek ihtiyacındaydı. Onun için birkaç dakika geçmeden:

– Peki para ne oldu? dedi 5 lira.

Mehmet:

– Para burada babacığım, dedi ve 5 lirayı cebinden çıkarıp, babasına uzattı.

Babası çarçabuk giyinip sigara almaya giderken annesi, kanepede başını okşayarak Mehmet'i teselliye çalışıyordu:

– Bakkalın yolu hiç karışık değil, sen nereye saptın böyle güzel yavrucuğum?

Mehmet, başını annesinin kucağından hiç kaldırmadı. Anneyle çocuk, dış kapının açıldığını duyduklarında hâlâ birlikte kanepedeydiler. Anahtarın tıkırtısından sonra, içeriye önce adamın öksürük sesi, ardından dumanı, en sonunda da ağzında sigarayla kendisi girdi. Elinde en büyüklerinden, iki paket cips vardı. Bir coşku da uman baba, çocuğundan en azından bir sevinme bekliyordu. Onun için, kendisine hiçbir şey söylemeden, donuk donuk, elindeki iki paket cipse bakan Mehmet'in gözlerinde oluşan kocaman kocaman iki damla yaşa hiç anlam veremedi. Her hâlde dışarıda biraz önce yaşadığı korkunun etkisinde, diye düşündü.

Oda şimdiden, üçünün de çok alışık oldukları tütün dumanıyla dolmuştu.

Sinek

Köyde, yer yatağında, daha saat sekiz olmadan bir sinek bana musallat oldu. Harika bir haziran gecesinde, balkonda tatlı sohbetler etmiştik. Yattığımda saat ikiyi geçmiş, uyuyana kadar belki de üç olmuştu. Fakat gün hep yirmi dört saat, geç uyumak, ertesi günden alınmış ve nasıl ödeneceği hiç düşünülmemiş bir borç. Sinek akşamki boşboğazlığımdan dolayı benimle alay ediyordu sanki. Kulağıma dokununca irkildim. Tabî ki o da bende ki hareketi fark etti ve korkup kaçtı. Ben kaçtı zannettim. Kendimde değildim, uykuyla uyanıklık arasında bir hâldeydim. Benim için o an önemli olan tek bir şey vardı: Uyku. Mutlaka biraz daha uyumam lazımdı. Çok şükür ki sonunda sinekten fırsat buldum, buldum ve iç âlemime dalarken...

Evet, o da oldu! Tam içine girecekmiş gibi kulağımın dibinde vınladı. O sabah, şanssızlığım benden önce uyanmıştı. Sineğin tiz sesi ile yeniden irkildim. Ruh hâlimin birdenbire değişmesinin onu pek de korkutmamış olduğunu anladım.

Uykum bir defa kaçtı mı bir daha kolay kolay uyuyamam, bu yüzden, ne olur Allah'ım, şu sinek gitsin de uyuyayım diye içimden dua ettim. Fakat hemen ardından sinir bozucu vızıltısını yeniden işittim. "Ayakta bulunulması lazım gelen vakitte,

yatakta kalmak için bir de dua mı ediyorsun!” dercesine, üzerimde uçuşmaya başladı.

Yatağımın üzerine konup konup kalkıyor, düpedüz beni taciz ediyordu. Bense uyumak istiyordum. Yarı açık gözlerimi, uykum iyice kaçmasın diye biraz daha kısıtım. Yine de bundan sonra uyuyabileceğimi pek zannetmiyordum.

Uyumayı geçtim, sekinetimi koruyabilsem başka bir şey istemiyordum. Ayarım bir bozuldu muydu artık bir daha özüm ne vakit durulur bilmem. Şu tatile çıkacağıma yakın iyice zıvanadan çıkmıştım. Bunu kimseye söylemedim ama yollarda beni gören deliler, on kişinin arasında bile olsam bana hususî selâm vermeye başlamışlardı. Beş metreden el sallıyorlardı: Merhaba abi!

Yalnız deliler değil, çevremdeki akli başında dostlarım da son zamanlarda beni kaç defa uyarmışlardı. Mesela, hiç de etliye sütlüye karışan biri olmadığı hâlde, iş yerimizin muhasebecisi Sinan Abi bile bir gün dayanamayıp, “Kardeşim demişti, sen ne biçim insansın? Dikkat ediyorum hep olumsuzlukları görüyorsun. Bak, sana dostça söylüyorum. Bir bardak suda fırtına koparan, yuvarlanan her kar topacının çığa dönüşeceğini zanneden bütün senin gibilerin sonu panik ataktır. Benim eski işyerinde senin gibi biri vardı. Sonunda ne oldu biliyor musun? Su içememeye başladı. Boğulacağını zannediyordu. Allah kimsenin başına vermesin. Ruhu, su içmesini girmesini tehlikeli görüyordu, adamcağız bunun saçma olduğunu biliyordu ama elden ne gelir, akıl ve irade ruha hep hükmedemez. Hüküm gücü eldeyken, içimizin aptalca oyunlarına izin vermemeliyiz. Sağlıklı ve mutlu olacaksın, yüzün hep gülecek, yoksa seni bir sinek bile yener...”

Bu olup bitenlerin berbat bir günün habercisi olduğunu düşündüm ve asabım iyice bozuldu. Talihsizliğin bu kada-

rına isyan ettim. Mutlu bir gece, küçük bir aşırılık ve ağır bir fatura... Ne kadar da şanssız bir insandım! Kalktım. Ne olacaksa olsun. Odanın iki penceresinden, gölgede kalan önüne gittim. Hafif araladığım perdenin ardında, sığırlarını sürüye katmak için tozlu dar yolda kocaman terliklerle yürüyen altı yedi yaşında bir kız çocuğu gördüm. Erken kalkmış olmaktan dolayı hiç de mutsuz değildi, bilakis, gayet sağlıklı, dinç ve mutluydu.

Bu muhakeme ve müşahedelerden sonra sakinleşmem beklenir. Ben kendime daha da kızdım. Güneşin vurduğu perdeden içeriye sanki cehennem yalımları sızıyordu. Kitaplıktan, belki açar oyalanırım diye eski bir şiir kitabı alıp yeniden yatağıma uzandım. Birkaç satır okudum ve derhâl kapattım. İçindeki saçmalıklar daha da sinirlenmeme sebep olmuştu. Tekrar sağa sola dönmeye başladım ve sonunda, yattaktan kalkmadan evvelki son pozisyonuma döndüm. Buhranımın içinde, bunalımımın müsebbibi olan sineği unutmuştum bile. O zavallı ise beni teselli etmek istercesine, evcil bir hayvan gibi gelip yatağımın kenarına kondu. Şimdi böyle anlatıyorum ama o esnada hiç romantik değildim. Kıpırdamamaya dikkat ettim. Kararım onu öldürmekti. Gözlerimi yumdum. Uyuduğumu zannetmesini istiyordum. Sonra göz kapaklarımı belli belirsiz araladım. Elime yakın bir yerdeydi. Yaklaşır yaklaşmaz tepesine binecektim. Sonra da yavaş yavaş sakinleşecektim. On'a, on bire kadar uyuyabilmem için fırsatın ayağıma kadar geldiğini düşünüyordum.

En mükemmel fırsatı dakikalarca boşu boşuna bekledim. Zannettiğim kadar aptal değildi. Gerçi istesem, daha doğrusu biraz dinç olsam, tek hamlede işini bitirebileceğimden emin dim. Kendimi biraz zorlasam bunu yapabildim de. Odada

biraz kovalasam hiç şansı yoktu. Ama çok uykusuzdum, kalıp kovalasam o zaman da uykum kaçırdı ve bir daha da uyuyamazdım. Zaten, göze alamadığım şey de buydu. Yine de bir iki tehlikeli hamle yaptım, iyi de ettim. Düşmanını korkutacaksın, yağmasan da gürleyeceksin, gözdağı vereceksin, yanına yaklaştırmayacaksın. Kalleş sinek kendisine tuzak kurduğumu, uyuşuk ve başarısızca da olsa bir iki hamle yaptığımı gördüğü için olacak, gitti ve bir daha da gelmedi. Yattığım odanın kapısı açıktı. İkinci hamlemde, elimle onu az daha vuracaktım. Korkudan kim bilir nereye, hangi köşeye kaçmış, belki de odadan çıkıp gitmişti.

Uzun süre ortalıkta görünmeyince, odadan çıkıp gitmiş olduğuna kanaat getirdim. Sakinleşmişim. Etraf sessizleşmiş, vızıltı, mızıltı, hiçbir şey kalmamıştı. Zaten içeride olsa, onu zihin sinyallerinden hissederdim. Canlılar birbirlerinin varlığını, evrensel zihin diliyle hissederler. Ben de hissederdim. Her zaman olmasa da, insanların olsun, diğer canlıların olsun yarıdıkları zihin dalgalarını duyarım.

Perdeler oldukça kalın olduğundan, içeride hoş bir loşluk vardı. Köyün sessizliğini yeniden duyumsadım. İşler sarpa sardı mı, insanoğlunun hemen ümidini kaybettiğini çünkü aceleci yaratıldığını zikreden ayeti hatırladım.

Her şey o kadar da kötü değildi, tanıdıklarımın de belirttiği gibi, galiba hâdiseleri biraz abartıyordum. Karşımdaki mahlûk en nihayet bir karasinekti. Geç yattığımdan sinirlerim bozulmuş olmalıydı.

Epeyce rahatlamıştım. Uyumam gerektiği için, yapabileceğim en iyimser yorumları yapmaya başladım. Çaresizlik bazen insanın zihnini ateşliyor, bazen de kişiyi en kolaycı çözümlere talip olacak kadar saf ve uysal kılıyor. Bu sabah

bende ikinci biçim vücut buldu. Sineğin başka işi yok da bütün gün benimle mi uğraşacak, dedim ve iyimserlik fantezileriyle oyalanmaya çalıştım. O uyku düşmanının, bir dalga gibi gelip geçmiş olduğuna hükmettim. Gerçekten de kalbim sakinleşti, nefes ritimlerim istediğim hâle geldi. Böylece uyumuşum... Fakat o kocaman iyimserliğime karşılık ancak iki üç rahat nefes alabildim. Gerçi, değmedi değil. Bana da anlatsalar, ben de on beş yirmi saniyelik uykuyu, bahse değer bulmam. Bazen zaman içinde zaman yaratılıyor olmalı. Çok güzel, çok derin, çok tatlı bir on beş yirmi saniye idi. Yalnız ne yazık ki tam dalarken kanatlarının sesini duydum. O zaman anladım ki, tehlike çok fazla uzaklaşmamıştı. Yapabileceğim hiçbir şey olmadığı için, ister istemez, olacakları takdire bıraktım ve bir saniye olsun fazladan uyuyabilmek için tepemde dönüp duran savaş uçağına(!) aldırılmayıp tevekkül yorganını gözlerime kadar çektim.

Aslında uykum kaçmış gibiydi ve sineğe de hiçbir şey olmamıştı. Vızıltısını yorganın altından bile işitiyordum. Dilediği yere rahatça konup kalkıyordu. Beynimde yeni bir elektrik dalgası oluştu. Şunu öldüreyim de kurtulayım, kararıyla yataktan çıkmayı bile düşündüm. Öfke içindeydim. Bir darbede içini dışına çıkarayım, canını aldıktan sonra da gelip yatayım, dedim. Artık ondan sonra Allah selâmet versin, uyuyabilirsem uyurum, uyuyamazsam bari şerefimle uyumam. Sinirlerim bozulmuştu.

Dediklerimi yapmadım ama yapabiliirdim. Öfkelenmemek ne mümkün! Mesele yiyecekse mutfağına gidebilirdi. Üzerimde vınn vınn diye uçarken kasten benimle uğraştığını düşündüm. Pislikse köşe bucak hizmetine amade... Şimdiden bastırın yaz sıcağına rağmen tepeden tırnağına örtündüğüm yazlık ince yor-

ganımın altında da mı beni mi buluyorsun be mübarek, diye söylenmeden edemedim.

Sinek, odanın atmosferinde epeyce dolaştı. Kimi zaman hız denemeleri yaptı. Kimi zaman ortalıkta aheste aheste turlar attı. Sonra tavana kondu. Huzurumu kendi ellerimle bozmamak için, artık benimle uğraşmayacağını, biraz evvel üzerime bilinçsizce konmuş olabileceğini düşündüm. Tam ben bu gibi sekinet verici tefekkürle gevşemişken hava sahamda yeni bir tatbikat(!) başlattı. Vınn, vınn... Çok dinamikti. Sanki çelikten bir motoru vardı. Ben de o saatte onun gibi sabah sporu yapabilsen ne iyi olurdu. Ama bu mümkün değil, felâket uykum var. O ise epey bir egzersiz ve manevradan sonra saldırmaya başladı.

İlk baskını çok sert oldu, doğrudan yüzüme geldi, yanağıma kondu, beni tiksindirdi, uyardı, uykumu mahvetti. Geç saatlere kadar sohbet ettiğim için kendimden nefret ettim. Sinirlerim yay gibi gerilmişti. Karşımdaki duvar saatinin sesini duymaya başladım: Çak, çak, çak! Sanki demirci dükkânındaydım...

Beni bir yarım saat rahat bıraksa... Zaten sıcak insanın gücünü kesiyor. Daha saat sekize yirmi var. Sıcaktan, uykusuzluktan midemde bulantıya benzer bir şey, üzerimde bir kırgınlık, bir keyifsizlik var. On beş yirmi dakika uyusam kendime geleceğimden eminim.

Düşünüş tarzım kesinlikle doğru, kesinlikle haklıyım, bütün tespitlerim kesinlikle yalansız dolansız hakikatler ama sinek, senin haklı olup olmamanı dinler mi? O, işine bakıyor; vaktinde yatmış, vaktinde kalkmış ve işbaşı yapmış. Benim için berbat bir sabahtı ama onun için gayet güzel bir yaz günü başlıyordu. Kendisi gibi küçücük bir yaratık için koskoca bir

gezegenin öbür tarafı büyük bir yıldıza doğru çevirtiliyor ve o, bu büyük mucizenin tadını çıkarmaya çalışıyordu.

Sinek, perdede bir akrobat gibi yürürken rahmetli dayımı hatırladım. -Dayım perdede yürümüyordu, akrobat filân da değildi. Belki hayatında sirke bile gitmemişti.- O, her şeyin insanla ilgisi olduğuna inanır, haşaratın, biz gafil yatmayalım diye yaratıldığına inanırdı. “Haşarat olmasa insan gafil olur, sabah namazına bile kalkamaz, öğleye kadar yatar, miskinlik dünyayı sarar.” derdi.

Uykuyla uyanıklık arasındaki o anda, şu günlerde yaz tatili bahanesiyle bulunduğum köyümüzde bir vakitler ağaç altlarında uyuyabilecek kadar tabiatla uyum içinde olduğumu, hayvanları hem de ne büyük bir sevgi ve samimiyetle kucaklayabildiğimi hatırladım ve ruhumu kendi ellerimle bozmuş olduğumu, esasen dosdoğru ve sapasağlam yaratılmış olduğumu düşündüm... Sonra yine aklıma rahmetli dayım geldi. Marangozluğunu, küçücük şeyleri değerlendirışıyle kendisine ne çok benzediğimi hayal meyal hatırladım. Küçük bir çiviyi bile değerlendirirdi. Bereket versin küresel ısınmayı görmeden gitti. Bir bardak su için ayrı bir kap üretildiğini ve o bardağın suyla doldurulduktan sonra kilometrelerce taşındığına; insanların dünyayı, yani evlerini ve bizzat kendi geleceklerini yaktıklarına şahit olmadı. Yoksa ruh dengesi benimkinden çok daha kötü durumda olurdu. Hey gidi koca dayım hey, böyle bir dünyada, bir de yatıp kalkma düzeni mi arayacağız! Vaktinde sabah namazını kılan kaç kişi kaldığını zannediyorsun sen! Ohooo!

Düşünceден düşünceye atlamak ne kadar sakinleştiricidir. Beynimin kıvrımları üzerinde yaptığım bu sörfün bir yerinde uyku denizine dalmışım. Fakat uzun sürmedi. Gaflet

içinde olduğumu sezen karasinek, ayaklarımda geziyordu. Sanki sinir testi yapıyordu. O sabah hakikaten de çok şanssızdım. Daha yeni dalmıştım. İçimdeki denizden çıkmamak için, ayağımı örtünün altına çektim. Felâket uyukum vardı. Gelip yüzüme kondu. Çılgınca cesurdu. Fakat ben bu son uyukumun kaçmasını hiç istemiyordum. Sağa sola döndüm. Keşke öyle yapmasaydım. Bütün ruh hâlimi çözdü ve pervasızca burnumun ucuna kondu. Kovdum, geldi, yine kovdum, yine geldi. Onu kaçırtmak için yaptığım hareketlerin kendi reflekslerinin yanında komik derecede yavaş kaldığını görüyordu. Caydırma maksatlı tüm tepkilerim onun için birer davetiye oldu. Uyanık sinek, “Ohoo, adamın kıpırdayacak hâli yok!” diye düşündüğü için, o andan itibaren benimle düpedüz oynamaya başladı. Burnumun üstüne kondu, yürüdü, bıyıklarına geldi, başımı diğer tarafa çevirdim, o da hemen diğer taraftan akın etti. Güçsüz olduğumu fark etmiş, benden üstün olduğunu açıkça görmüştü.

Yalnız sinsi, çevik ve kuvvetli değil, merhametsizdi de. Üstün yanlarını coşkunca kullanıyor, zaafılarını sonuna kadar istismar ediyordu. Nasıl ki yaz günü arabaya koşulu öküzlerin gözlerine konuyor ve o zavallıların, gözlerini kapatmaktan veya başlarını sallamaktan başka bir şey yapamayacaklarını bildiklerinden merhamet etmiyorlarsa, bu sinek de bana acımıyordu. Belki de sinek benim ölmek üzere olduğumu düşünüyordu. Öyle ya, bu kadar uyuşukluk ancak ölüm döşegindeki hastalarda olabilirdi. Ölümümünden sonra vücudumu toprağa çevirecek özel yaratıkları canlı bombalar gibi getirip üzerime bırakıyordu.

Yeniden mücadeleye karar verdim. Kimi zaman ellerimi kılıç gibi kullandım, kimi zaman ince yorganıma kalkan va-

zifesi gördürdüm. Fakat kendisiyle bir türlü başa çıkamadım. Birkaç ümitsiz taarruzda bulunduysam da en sonunda başımı örtmek mecburiyetinde kaldım. Onu korkutamayacağımı anlamıştım. Hiç olmazsa saklanmalıydım. Bu defa da havasızlıktan bunaldım. Üzerimi açtım. Sinek avizenin üzerindeydi. Uykumun açıldığını hissetmiş olmalıydı. O uyanık hâlîmle, sehpanın üzerinde duran akıl defterime uzandım ve eriştiğim hikmeti kaydettim: İsteksiz, uyuşuk bir hâldeyken normal şartlardaki performansımızı gösteremediğimiz gibi, normal hâlîmizdeyken de olağanüstü işler başaramayız. Kendimizi zorlamadan iki metrelik bir açıklıktan atlayamayız. Kaçan bir danayı yakalayamayız. İyi bir konuşma yapamayız. Bir sineği bile avlayamayız.

